

_____

_____

_____

++
SRZEDNICKA Władysława

POW

I v. Długoszowe
II v. Macieszyno
ps. "Stena"

AK
KG

Oddz. II
Kedyw

3069/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

SRZEDNICKA Władysław

I v Dingosze

II v Macieszyna

I/1. Relacja —

3063 WSK

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora ✓

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja ✓

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie ✓

(+ pasta pl. II)

I 12 Dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

- Odpis zupełny aktu zgonu nr IV/948/1967, Warszawa 1967r.,
Kopia, k. 2 s. 1-3.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo mazowieckie

Urząd Stanu Cywilnego w m. st. Warszawy

Nr IV/948/1967 Warszawa, data 23 czerwca 1967r.

ODPIS ZUPEŁNY AKTU ZGONU

I. Dane dotyczące osoby zmarłej:

1. Nazwisko Maciesza

2. Imię (imiona) Władysława Jadwiga

3. Nazwisko rodowe Szrednicka

4. Stan cywilny wdowa

5. Data urodzenia 30 czerwca 1888r.

6. Miejsce urodzenia Karwin

7. Miejsce zamieszkania Warszawa

II. Dane dotyczące daty i miejsca zgonu:

1. Data zgonu dwudziestego pierwszego czerwca tysiąc dziewięćset
sześćdziesiątego siódmego (21.06.1967) roku

2. Godzina zgonu piąta (05) minut trzydzieści (30)

3. Miejsce zgonu Warszawa

4. Data znalezienia zwłok

5. Godzina znalezienia zwłok

6. Miejsce znalezienia zwłok

III. Dane dotyczące małżonka osoby zmarłej:

1. Nazwisko i imię (imiona) Maciesza Adolf

2. Nazwisko rodowe Maciesza

I 1212

IV. Dane dotyczące rodziców osoby zmarłej:

	Ojciec	Matka
1. Imię (imiona)	Leon	Paulina
2. Nazwisko rodowe	Szrednicki	

V. Dane dotyczące osoby (zakładu) zgłaszającej zgon:

1. Nazwisko i imię (nazwa zakładu) Berner Maria
 2. Miejsce zamieszkania (siedziba zakładu) Piotrków Trybunalski
ul. Wojska Polskiego 59 m 11.

VI. Uwagi:

.....
.....
.....
.....
.....

Podpis osoby zgłaszającej
/-/ Berner Maria
KIEROWNIK
/-/ Z-ca Kier. USC Mieczysław Krasieński
Urzędu Stanu Cywilnego

Wzmianki dodatkowe:

.....
.....
.....
.....
.....

Poświadczam zgodność powyższego odpisu z treścią aktu w księdze zgonów.

Wolność od opłaty skarbowej na podstawie art. 7 pkt 2 ustawy z dnia 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 275 poz. 2480) w sprawie

Warszawa, data 20.02.2007

KIEROWNIK adol
PODZIAŁ Stanu Cywilnego
Alfona Dzięcioła

I 213

Przystaje Kancelarie Senatu RP 3X 07
T2el. do p. 570/07, 3643

II Materiały uzupełniające relację

- Nota Doroty (Martynowej) nt. Macieszyny w liście do E. Zawackiej, 2001 r., rkpś, k. 1 s. 1
- Biogram oprac. przez E. Zawacką i E. Skerską i D. Kromp, 2001 r., wydruk, k. 3 s. 2-4
- Biogram przesł. M. Sulej i W. Misztel, wydruk, k. 3 s. 5-7; 2 egz. uzupełniony, wydruk, k. 5 s. 8-12; 3 egz., wydruk k. 5 s. 13-14
- Biogram oprac. przez A. Cieślak i J. Dufret, wydruk, k. 3 s. 18-20.
- Biogram oprac. przez A. Cieślak i J. Dufret, wydruk, k. 3 s. 21-23.
- W. Bieganski, M. Juchniewicz, S. Okęcki, "Polacy w ruchu oporu narodów Europy 1939-1945", W-wa 1977 r., s. 442-443: 526 k. 1 s. 24-26
- J. Ziemiński, Praca Kobiety w POW - Wschód, s. 221-223, k. 1 s. 27-28
- L. Gondek, Na tropach tajemnic III Rzeszy, W-wa 1987 r., s. 139-149, k. 3 s. 29-34
- Wystąpienia W. Macieszyny w Genewie, wydruk, k. 1 s. 35
- Nota biograficzna, msp. (kopia), k. 1 s. 36
- Nota informacyjna sporządzona przez Holinę Martynową, 1999 r., msp. (org.) / wyblekty oraz transkrypcja, wydruk, k. 2 s. 37-38
- Biogram oprac. przez N. Petczyńską, msp. (kopia), k. 2 s. 39-40
- Biogram, PGB, Wrocław 1974 r., k. 2 s. 41-44
- Nota biograficzna, Tygodnik Powszechny 20.08.1967 r., k. 1 s. 45-46
- Okładka Biuletynu informacyjnego AK, k. 1 s. 47-48
- Biogram, źródło nieznane s. 25-27, k. 3 s. 49-54

MACIESZYNA - Koleżanka z czasów POW. pani Petropiskiej,^{IV}
banda przez nią, popierana.

Uważajcie, bo wszystkie prawie powojenne relacje Macie-
szyny są pełne wymyślonych bajek. Psychologicznie nie
rozumiała, a że "Zadane" to przez rozmaitych papierowych
historyków podchrypcane i rozpuszczone. Była to przy-
stojna kobieta, ogromnie Kochliwa, inteligentna i ro-
zmożna. Jej ostatnia historia to Wiedza "Stragan".

Fałsze - tylko 2 razy przewożona do więzienia fatalne warunki
żywnościowe. Raz była w Haidelbergu.

- aresztowana nocą razem z Englishem (jeszcze
przed wojennym polskim wywiadem) prosto z Tońska.
To spowodowało wyrok śmierci.

- w celi śmierci siedzieli z 3 kobietami: Iofia
Kubuśko, Thompson "Mica" i dziewczyna z Łańcisz, które
wyrok śmierci przyjęła jako wysokie odroczenie kary.

Wszystkie 3 przez zranieniem Macieszyny, jak:

NIE były bite w więzieniu, ani stracone.

NIE chorowała żadna na tyfus

ME przeżyła sobie żył Macieszyna.

Poproście do Warszawy i stracie wszystkiego: Kochanka,
mody i elegancji, bez dachu nad głową zaczęła snuć
historię swej "bolszewickiej" przeszłości.

Zerwanie świątek "Wiedza" mam na taśmach.

Dorota.

1-1 H martinsze London
list do EE 7 II 2007

D.Kr.

Σ 2 III

Biogram ogrec. przez E2. E. Skoske
i D.Kr. do III f. "SP. VII kobiet" got. 28 IX 07

Komp. II w
E. Skoskej

^{zadanie}
SRZEDNICKA Władysława, I v. Długoszowa, II v. Macieszyna (1890-1967), od 1911
współorganizatorka żeńskich oddziałów Drużyn Strzeleckich w Krakowie, żołnierz POW,
jako „Sława” kierowniczką referatu łączności oraz kurierka i wywiadowczyni Oddziału
Wywiadowczego I Brygady Legionów; po I wojnie ^{była} instruktorką PWK zaangażowana w
Pogotowiu Społecznym PWK, działaczka Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny,
w latach 1935-1939 senator RP. W kampanii wrześniowej 1939 oddelegowana do kontaktów
ze stronnictwami politycznymi w Sztapie DG SZP, od IV 1942 przez rok zastępczyni
komendantki „Dysku”; potem kurierka i wywiadowczyni Referatu Zachód Oddziału II KG
AK, aresztowana 1943 ^{W Heidrun, w Warszawie i Berlinie, Po wojnie w Warszawie}

^{Pomian}
Władysława urodziła się 29 VI 1890 (lub 1888) w rodzinie adwokata Leona ^{Zdzisława}
Srzednickiego i Pauliny z d. Tomaszewicz w majątku Karwin pod Proszowicami na
Kielecczyźnie. Po ukończeniu w 1904 Gimnazjum Żeńskiego w Warszawie, potem kursów
gospodarstwa domowego w Kuźnicach ^{K Zakopane} ukończyła filozofię na UJ i Szkołę Nauk Politycznych
w Krakowie. Od 1910 brała czynny udział w stowarzyszeniu niepodległościowym młodzieży
akademickiej „Znicz” i tajnej organizacji „Armia Polska”, przekształconej następnie w
Drużyny Strzeleckie, gdzie współtworzyła z Zofią Zawiszanką pierwszy krakowski oddział
żeński tych Drużyn i ukończyła ich pierwszą szkołę podoficerską.

Po wybuchu I wojny światowej ^{została} powołana jako żołnierz POW do służby
kurierskiej i wywiadowczej w Oddziale Wywiadowczym I Brygady Legionów, kierowała
jako „Sława” referatem łączności w tym oddziale. Podczas podróży ^{przekraczała} wielokrotnie
niemiecko-rosyjską linię frontu, przewożąc zaszyfrowane rozkazy, dane wywiadowcze i
proklamacje niepodległościowe. Na rozkaz J. Piłsudskiego wyjechała w listopadzie 1914 do
Warszawy, będąc jedną z trzech kurierek, którym udało się tam dotrzeć. Była także w Kijowie
w KN III, gdzie zorganizowała sekcję żeńską POW, ^{W Lwowskim Okręgu POW}
zorganizowała Żeńską (Sekcją i dowodziła nią). Udało się uwolnić z rosyjskiego więzienia
skazanych na śmierć legionistów. Po zajęciu Warszawy przez Niemców w sierpniu 1915
podjęła tam służbę w KN I POW. ^{W latach następnych} działała nadal w POW, w 1921 w
obozach dla jeńców i repatriantów z Rosji na trasie Baranowicze-Stołpce-Niechorzele oraz w
szpitalu dla chorych na tyfus plamisty. Przez rok, od lutego 1922 do marca 1923, przebywała
wśród robotników polskich w kilku miastach w Niemczech. W latach 1924-1934 pracowała w
Dyrekcji Funduszu Bezrobocia, ^{W Warszawie} mieszkała w Warszawie przy ul. Szuca. ^{Juz} od 1933, jako
przedstawicielka Związku Kurierek I Brygady Legionów, była członkinią ZGFPZOO
(Zarządu Głównego Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny) i zasiadała w

Prezydium Federacji, należąc także do Związku Naprawy Rzeczypospolitej. W wyborach w 1935 została wybrana z listy państwowej woj. warszawskiego do senatu IV kadencji. W kwietniu 1939 weszła w skład Pogotowia Społecznego PWK.

Została zaprzysiężona przez gen. M. Tokarzewskiego ^{Po wybuchu II wojny światowej} dnia 27 IX 1939 do konspiracji jako „Sława”. ^{malesy} Razem z J. Karasiówną ps. „Bronka” ^{ustale} należała do pierwszych kobiet, organizujących ^{Komitet} Sztab Dowództwa Głównego SZP. ^{ustale} Będąc ^{komendantką} oddelegowana przez Tokarzewskiego do ^{ustale} stronnictw politycznych. W kwietniu 1942 z ^{ustale} inicjatywy W. Gertzówny ps. „Lena” została powołana do kadry przywódczyń tworzonego kobiecego oddziału dywersyjno-sabotażowego „Dysk”, pełniąc do stycznia 1943 funkcję zastępczyni ^{komendantki} „Leny”, komendantki „Dysku”. Następnie ^{ustale} przeniesiona do służby kurierskiej wywiadu głębokiego jako „Katarzyna” do Sekcji Zachodniej Oddziału II KG AK, którą dowodził K. Trojanowski ps. „Radwan”. Przewoziła materiały wywiadowcze na trasie Warszawa -Wiedeń-Heidelberg, gdzie zorganizowała placówkę polskiego wywiadu prowadzoną przez Hannę Krauss. Aresztowana w Wiedniu 8 IV 1943 jako volksdeutchka Margaret Wagner przez gestapo z Berlina, została skazana 22 II 1945. ^{ustale} Wyroku nie wykonano z powodu zwłoki spowodowanej chorobą Władysławy na tyfus.

Władysława Srzednicka Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z 17 V 1922 (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona za czyny w KN III POW Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari z nr. Krzyża 7592. Poprzednio, w 1917, była odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami, w tymże roku odznaczona także przez ^{ustale} Piłsudskiego Odznaką I Brygady „Za wierną służbę”. O Władysławie tak napisał J. Bromirski, Komendant Naczelny POW na Ukrainie w uzasadnieniu wniosku o nadanie odznaczenia: „...wstąpiła do POW w 1914 (...), od 1912 pracowała w Drużynach Strzeleckich, należała do członków-założycieli tej Organizacji. Z początku kierowała Wydziałem Sanitarnym i Wyszkożenia, później była wyznaczona Komendantką Sekcji Żeńskiej Drużyn Strzeleckich (...) Dzielna i do szaleństwa odważna, zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach (...) Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka. Zważywszy, że cała praca (...) jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej doniosłość w skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem (...), za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć (...) dla Ojczyzny – przedstawia się ob. (...) na odznaczenie...”

Po uwolnieniu z więzienia berlińskiego zamieszkała w Warszawie. Zmarła tamże 21 VI 1967 i spoczywa na cmentarzu na Powązkach.

14

Była dwukrotnie zamężna. Pierwszym mężem był ziemianin Wacław Długosz (ur. 1891-1915), członek Związku Walki Czynnej (ZWC), POW; oficer 1 i 5 pp Legionów, poległ 6 VIII 1915 pod Samokłeskami koło Lubartowa. W 1926 Władysława wyszła ponownie za mąż za Adolfa Macieszę (ur. 1878), lekarza, dr. nauk przyrodniczych, przed I wojną pracownika UJ, legionistę, płk. WPJ, odznaczonego VM, a także sekretarza Kapituły Orderu VM ~~1 w latach 1926-1929 osobisty lekarz J. Piłsudskiego~~. Poseł na Sejm II kadencji z listy BBWR.

AAN, FPZOO, t. 13, k.5 poz.8, k.8 poz. 20, k. 21 poz. 19; APAK, T. 3069/WSK; CAW, sygn. V 72-6614 (Adolf Macieszka) – Dz. Pers. MSWoj. nr 1 z 4I 1923; Album -Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940, Kraków 1936, s. 222; Benedekówna J., *W Płocku (w:) Wierna służba ...*, s. 183; Biegański W., Juchniewicz M., Okęcki St., *Polacy w ruchu oporu narodów Europy 1939 - 1945*, Warszawa 1977, s. 442, 443, 526; Cygan W.K., *Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich*, t. 1, Warszawa 1992, s. 24, 67; Dufirat J., *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908 – 1918/1919)*, Toruń 2001; Gondek L., *Na tropach tajemnic III Rzeszy*, Warszawa 1987, s. 139; *Kobieta i świat polityki...*, s. 175; *Kto był kim ...*, s. 530; *Łączność, sabotaż, dywersja...*, s. 12, 218; Łoza A., *Czy wiesz...*, s. 452; Ney-Krwawicz, *Komenda ...*, s. 23, 31; Pelczyńska W., *Kobieta w walce...*, s. 871; Peplowski A., *Wywiad w wojnie polsko – bolszewickiej 1919 – 1920*, Warszawa 1999, s. 19, 25; Podrygałło, *Dysk...*, s. 24, 26, 107, 110; Puchalski Z., Wawrzyński T., *Krzyż...*, s. 10, 15, 97; Szczerbińska A., *Oddział Wywiadowczy I Brygady, (w:)Wierna służba...*, s. 83; Ślaski J., *Polska ...*, s. 414; *Służba Polek...*, cz.2, s. 139; Wesołowski Z., *Order VM ...*, s. 336; Wilamowski J., Kopczuk W., *Tajemnicze wsypy*, Warszawa 1990, s. 232; Zawacka E., *Czekając ...*, s. 57; Zawiszanka Z., *Polskie Drużyny Strzeleckie*, (w:) *Wierna służba ...*, s.31.

Władysława Jadwiga Srzednicka zam. 1v. Długoszowa (?) 2v Macieszyna - MS-1703

Urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami.

Studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie. Od 1910 r. brała udział w pracach wojskowo-niepodległościowych. Od stycznia 1911 r. wraz z Zofią Zawiszką należały, jako dwie pierwsze kobiety-studentki do Drużyn Strzeleckich w Krakowie. Z kilkoma innymi, zwerbowanymi przez siebie, dziewczętami zostały przyjęte do pierwszej szkoły podoficerskiej Drużyn Strzeleckich w Krakowie. Od sierpnia 1914 r. była kurierką I Brygady Legionów i POW pod ps. Sława. Odbyła kilkanaście podróży kurierskich wielokrotnie przechodząc linię frontu. W 1917 r. została odznaczona przez Józefa Piłsudskiego, jako jedna z dwudziestu kurierek, odznaką I Brygady „Za wierną służbę”. W Wojsku Polskim służyła do końca wojny polsko-bolszewickiej. W 1921 r., z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Repatriantom organizowała pomoc dla jeńców i reemigrantów z Rosji w Baranowiczach.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona za czyny w KN III POW Orderem Virtuti Militari V klasy (L. k. 7592).

We wniosku o nadanie jej tego odznaczenia Józef Bromirski, ps. Jot, b. Komendant Naczelny POW na Ukrainie pisał: „Ob. Długoszowa Władysława wstąpiła do Polskiej Organizacji Wojskowej w 1914 roku. Wcześniej od 1912 r. i pracowała w Drużynach Strzeleckich, należała do członków-założycieli tej Organizacji. Z początku kierowała Wydziałem Sanitarnym i Wyszkożenia, później była wyznaczona Komendantką Sekcji Żeńskiej Drużyn Strzeleckich. Z wybuchem wojny 1914 r. wstępuje do Wydziału Wywiadowczego przy 1-ym pułku legionów. Wydział ten sformował się w Zagórz pod Sosnowcem (pod kierownictwem ob. Świetopełka). Ob. Sława obiera specjalność przewożenia przez linię bojową niemiecką i rosyjską ważnych dokumentów i zleceń, i dostarczania wiadomości o wojsku rosyjskim. Dzielna i do szaleństwa odważna zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach, czemu zawdzięczając, ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka, bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w rękę kierowników Sztabu I-ej Dywizji Legionów czynnikiem państwowej doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową

podczas toczących się walk. podtrzymuje łączność Legionów z Polska Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudzają one podziw u Sztabów Generalnych Armij Związkowych Niemieckich i Austrjackich. W listopadzie 1914 r. z polecenia Komendanta Piłsudskiego udaje się do Warszawy z ważnymi szyfrowanymi rozkazami, kufierkiem wypełnionym proklamacjami i niepodległościową literaturą. W tym czasie rosjanie zamknęli front dla przejazdu spokojnej ludności, pomiędzy okopami niemieckimi, a swymi urządzili pas neutralny i każdego, kogo spotkali w obrębie tego pasa, rozstrzelowali bez żadnych skrępulów. Ob. Sława, wbrew ostrzeżeniu o powyższem ze strony wojsk niemieckich, postanowiła przejść front i dostarczyć polecone rozkazy do Warszawy. Korzystając z walki, jaka się wywiązała na froncie, Ob. Sława zaczęła przekradać się ku linii pasa neutralnego. Nad ranem Niemcy posunęli się też w tym kierunku. Artylerja rosyjska rozwinęła huraganowy ogień, który skierowała na pas neutralny i Niemcy i Rosjanie zawahali się posunąć naprzód, żeby nie trafić w sferę obstrzału. Ob. Sława zorientowała się, że nadarzyła się jedyna sposobność przebycia frontu, rzuciła się naprzód i pod gradem kul przeszła przez miejsce, na którym prawie jeden obok drugiego leżały pociski; przeszła dwa nadpalone mosty i rzekę po łodzie, który się załamywał pod nogami, wreszcie wybiwszy się z sił, zaczęła wołać o ratunek do żołnierzy rosyjskich. Żołnierze, rozpytawszy się, czy niema Niemców, zaarrestowali Ob. Sławę i zaprowadzili do Sztabu Pułku. Zostali sprowadzeni oficerowie z kontr-wywiadu rosyjskiego z Ciechanowa dla dokonania rewizji i przeprowadzenia dochodzenia śledczego. Przystąpiono do rewizji walizki, na spodzie której znajdowały się proklamacje i tajne dokumenty. Zbliżano się ku końcowi rewizji, zdawało się, że za moment dokumenty wpadną w ręce żandarmerji i zgubią Ob. Sławę, lecz zawdzięczając chłodnej krwi i przytomności Ob. Sława zaczęła demontować będący pośród rzeczy niewielki damski rewolwer nowej konstrukcji i tem tak zajęła uwagę oficerów, że zapomnieli rewizję doprowadzić do końca, wydali Ob. Sławie przepustkę do Ciechanowa, skąd szczęśliwie przybyła do Warszawy, i dostarczyła do Komendy rozkazy i dokumenty. W Warszawie otrzymała rozkaz od Komendanta Romana Barskiego udania się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej P. O. W. Rozkaz ten wykonała. Sekcję Żeńską w Kijowie zorganizowała i stanęła na czele wyszkolenia. Broń i materiały wybuchowe z narażeniem życia, wobec czynionych przez żandarmerję rosyjską rewizji wśród pasażerów, niejednokrotnie z Kijowa do Warszawy przewoziła. Przewyciężywszy ogromne trudności i niebezpieczeństwa, dotarła do Lwowa, nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem P. O. W., przy pomocy którego zbierała wiadomości o dyslokacji wojsk rosyjskich w Galicji, które przesyłane przez Warszawę do Sztabu legionów polskich, a informowane przez takowy Sztabowi wojsk związkowych, przyniosły ogromne usługi podczas wszczętej ofensywy armji związkowych w Galicji i Kongresówce, a tem pośrednio przysłużyły się sprawie niepodległości naszej Ojczyzny. We Lwowie Ob. Sława kierowała też akcją wykradzenia osadzonych na śmierć przez rosyjski Sąd wojskowo-połowy jeńców legionistów, którą to akcję wykonała ze świetnym rezultatem żeńska Sekcja Lwowskiego Okręgu P. O. W. Po powrocie do Warszawy, wobec spodziewanego zajęcia takowej przez wojska związkowe, ob. Sława otrzymuje rozkaz udania się przez Rumunję do Komendanta Piłsudskiego z ważnymi raportami. Rozkaz ten spełnia, granicę rosyjsko-rumuńską przechodzi, raporty dostarcza według wskazania. Z zajęciem Warszawy przez Niemców, wstępuje na ewidencję K. N. I. Polskiej Organizacji Wojskowej. Zważywszy, że cała praca ob. Długoszowej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem w najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny — przedstawia się ob. Długoszową Władę (Sławę) na odznaczenie orderem *Virtuti Militari* kl. 5-ej”.

Za służbę w Oddziale Wywiadowczym I Brygady Legionów została odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W latach 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. W 1935 r. została wybrana senatorem IV kadencji z woj. warszawskiego. Należała do „Naprawy”. Od 1933 r. była jako reprezentantką Związku Kurierek I Brygady Legionów Polskich członkinią Zarządu Głównego Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny oraz jednym z 7 członków prezydium Federacji. Na VIII Zjeździe Walnym w dniu 25 kwietnia 1938 r. została wybrana do Zarządu Głównego Federacji na dalszą 3-letnią kadencję.

W latach 30-tych mieszkała w Warszawie przy al. Schucha 16.

W czasie II wojny światowej była żołnierzem SZP-ZWZ-AK. Należała do „Dysku”. Następnie pracowała jako kurier głębokiego wywiadu, podróżując do Wiednia i Heidelbergu. Aresztowana przez Niemców w Wiedniu 8 kwietnia 1942 r., została poddana torturom. Usiłowała popełnić samobójstwo przegryzając sobie żyły. Odratowana, została skazana na karę śmierci przez ścięcie, lecz wyroku nie wykonano wskutek zwłoki spowodowanej jej zachorowaniem na tyfus. Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r.

Jej pierwszy mąż (lub narzeczony) – Stanisław Długosz (ps. Jerzy Tetera), ur. w 1891 r. to członek Organizacji Młodzieży Narodowej w Warszawie, Narodowego Związku Robotniczego oraz Polskiego Związku Wojskowego, student prawa i historii UJ, współorganizator stowarzyszenia akademickiego „Znicz”, drużyniak, działacz i członek władz Legii Niepodległościowej, oficer 1 i 5 pp Legionów. Poległ 6 sierpnia 1915 r. pod Samokleskami koło Lubartowa.

Drugi mąż – Adolf Maciesza, ur. 1878 r. (za którego wyszła w 1926 r.) to lekarz, dr nauk przyrodniczych, przed I wojną światową pracownik UJ, legionista i oficer WP, kawaler Virtuti Militari V klasy, sekretarz Kapituły Orderu Virtuti Militari, osobisty lekarz Józefa Piłsudskiego w latach 1926-1929, poseł na Sejm II kadencji z listy BBWR. Zmarł w 1929 r.

Źródła:

AAN, FPZOO, t. 13, k. 5, poz. 8, k. 8, poz. 20, k. 21, poz. 19; CAW, sygn. VM 72-6614 (Adolf Maciesza) – Dz. Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 stycznia 1923 r. – Album-Skorowidz Senatu i Sejmu ....., s.222; Cygan W.K., Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich, t. I, Warszawa 1992, s. 24, 67; Kto był kim..., s.530; Łoza S., Czy wiesz ....., s. 452; Wesołowski Z., Order ....., s. 336; Zieleniewski L. (Sciptor), Sejm i Senat 1938-1940 V Kadencja, Warszawa 1939, s. 137, 317 – Benedekówna J., W Płocku, w: Wierna służba ....., s. 183; Kobieta i świat polityki ....., s. 175; Pełczyńska W., Kobieta w walce ....., s. 871; Puchalski Z., Wawrzyński T., Krzyż ....., s. 10, 15, 97; Szczercińska A., Oddział Wywiadowczy I Brygady, w: Wierna służba ....., s. 83; Ślaski J., Polska Walcząca ....., s. 414; Zawiszanka Z., Polskie Drużyny Strzeleckie, w: Wierna służba ....., s. 31; Ziemiański I., Praca kobiet ....., s.34, 211, 221, 222, 223.

W biogramie Adolfa Macieszy (Wiktor Krzysztof Cygan, Słownik biograficzny oficerów Legionów Polskich, t. I, Warszawa 1992 jest informacja, że Stanisław Długosz był narzeczonym, a nie mężem Sławy Srzednickiej. Tutaj jednak dojdą informacje z archiwum UJ i mam nadzieję, że dzięki temu nastąpią istotne uzupełnienia w biografii Sławy Srzednickiej.

UZUPEENIONY

Władysława DŁUGOSZOWA 2v. MACIESZYNA z d. SRZEDNICKA

Urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami.

Studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie.

Od 1910 r. brała udział w pracach wojskowo-niepodległościowych. Od stycznia 1911 r. wraz z Zofią Zawiszką należały, jako dwie pierwsze kobiety-studentki do Drużyn Strzeleckich w Krakowie. Z kilkoma innymi, zwerbowanymi przez siebie, dziewczętami zostały przyjęte do pierwszej szkoły podoficerskiej Drużyn Strzeleckich w Krakowie.

Od sierpnia 1914 r. była kurierką I Brygady Legionów i POW pod ps. Sława. Odbyła kilkanaście podróży kurierskich wielokrotnie przechodząc linię frontu. W 1917 r. została odznaczona przez Józefa Piłsudskiego, jako jedna z dwudziestu kurierek, odznaką I Brygady „Za wierną służbę”.

W Wojsku Polskim służyła do końca wojny polsko-bolszewickiej. W 1921 r., z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Repatriantom organizowała pomoc dla jeńców i reemigrantów z Rosji w Baranowiczach.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona za czyny w KN III POW Orderem Virtuti Militari V klasy (L. k. 7592).

We wniosku o nadanie jej tego odznaczenia Józef Bromirski, ps. Jot, b. Komendant Naczelny POW na Ukrainie pisał: *„Ob. Długoszowa Władysława wstąpiła do Polskiej Organizacji Wojskowej w 1914 roku. Wcześniej od 1912 r. i pracowała w Drużynach Strzeleckich, należała do członków-założycieli tej Organizacji. Z początku kierowała Wydziałem Sanitarnym i Wyszkożenia, później była wyznaczona Komendantką Sekcji Żeńskiej Drużyn Strzeleckich.*

Z wybuchem wojny 1914 r. wstępuje do Wydziału Wywiadowczego przy 1-ym pułku legionów. Wydział ten sformował się w Zagórz pod Sosnowcem (pod kierownictwem ob. Świątopetka). Ob. Sława obiera specjalność przewożenia przez linię bojową niemiecką i rosyjską ważnych dokumentów i zleceń, i dostarczania wiadomości o wojsku rosyjskiem.

Dzielna i do szaleństwa odważna zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach, czemu zawdzięczając, ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka. bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w rękę kierowników Sztabu I-ej Dywizji Legionów czynnikiem państwowej doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową podczas toczących się walk. podtrzymuje łączność Legionów z Polska Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudzają one podziw u Sztabów Generalnych Armij Związkowych Niemieckich i Austriackich.

W listopadzie 1914 r. z polecenia Komendanta Piłsudskiego udaje się do Warszawy z ważnymi szyfrowanymi rozkazami, kuferkiem wypełnionym proklamacjami i niepodległościową literaturą.

W tym czasie rosjanie zamknęli front dla przejazdu spokojnej ludności, pomiędzy okopami niemieckimi, a swemi urządzili pas neutralny i każdego, kogo spotkali w obrębie tego pasa, rozstrzelowali bez żadnych skrupułów. Ob. Sława, wbrew ostrzeżeniu o powyższem ze strony wojsk niemieckich, postanowiła przejść front i dostarczyć poleczone rozkazy do Warszawy. Korzystając z walki, jaka się wywiązała na froncie, Ob. Sława zaczęła przekradać się ku linii pasa neutralnego. Nad ranem Niemcy posunęli się też w tym

kierunku. Artylerja rosyjska rozwinęła huraganowy ogień, który skierowała na pas neutralny i Niemcy i Rosjanie zawahali się posunąć naprzód, żeby nie trafić w sferę ostrzału. Ob. Sława zorientowała się, że nadarzyła się jedyna sposobność przebycia frontu, rzuciła się naprzód i pod gradem kul przeszła przez miejsce, na którym prawie jeden obok drugiego leżały się pociski; przeszła dwa nadpalone mosty i rzekę po łódce, który się zalał pod nogami, wreszcie wybiwszy się z sił, zaczęła wołać o ratunek do żołnierzy rosyjskich. Żołnierze, rozpytawszy się, czy niema Niemców, zaarrestowali Ob. Sławę i zaprowadzili do Sztabu Pułku. Zostali sprowadzeni oficerowie z kontr-wywiadu rosyjskiego z Ciechanowa dla dokonania rewizji i przeprowadzenia dochodzenia śledczego. Przystąpiono do rewizji walizki, na spodzie której znajdowały się proklamacje i tajne dokumenty. Zbliżano się ku końcowi rewizji, zdawało się, że za moment dokumenty wpadną w ręce żandarmerji i zginą Ob. Sławę, lecz zawdzięczając chłodnej krwi i przytomności Ob. Sława zaczęła demontować będący pośród rzeczy niewielki damski rewolwer nowej konstrukcji i tem tak zajęła uwagę oficerów, że zapomnieli rewizję doprowadzić do końca, wydali Ob. Sławę przepustkę do Ciechanowa, skąd szczęśliwie przybyła do Warszawy, i dostarczyła do Komendy rozkazy i dokumenty.

W Warszawie otrzymała rozkaz od Komendanta Romana Barskiego udania się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej P. O. W. Rozkaz ten wykonała. Sekcję Żeńską w Kijowie zorganizowała i stanęła na czele wyszkolenia. Broń i materiały wybuchowe z narażeniem życia, wobec czynionych przez żandarmerję rosyjską rewizji wśród pasażerów, niejednokrotnie z Kijowa do Warszawy przewoziła.

Przewyciężywszy ogromne trudności i niebezpieczeństwa, dotarła do Lwowa, nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem P. O. W., przy pomocy którego zbierała wiadomości o dyslokacji wojsk rosyjskich w Galicji, które przesyłane przez Warszawę do Sztabu legionów polskich, a informowane przez takowy Sztabowi wojsk związkowych, przyniosły ogromne usługi podczas wszczętej ofensywy armji związkowych w Galicji i Kongresówce, a tem pośrednio przysłużyły się sprawie niepodległości naszej Ojczyzny.

We Lwowie Ob. Sława kierowała też akcją wykradzenia osądzonych na śmierć przez rosyjski Sąd wojskowo-polowy jeńców legionistów, którą to akcję wykonała ze świetnym rezultatem żeńska Sekcja Lwowskiego Okręgu P. O. W.

Po powrocie do Warszawy, wobec spodziewanego zajęcia takowej przez wojska związkowe, ob. Sława otrzymuje rozkaz udania się przez Rumunję do Komendanta

Piłsudskiego z ważnymi raportami. Rozkaz ten spełnia, granicę rosyjsko-rumuńską przechodzi, raporty dostarcza według wskazania.

Z zajęciem Warszawy przez Niemców, wstępuje na ewidencję K. N. I. Polskiej Organizacji Wojskowej.

*Zważywszy, że cała praca ob. Długoszowej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem w najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny — przedstawia się ob. Długoszą Włada (Sławę) na odznaczenie orderem *Virtuti Militari* kl. 5-ej”.*

Za służbę w Oddziale Wywiadowczym I Brygady Legionów została odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W latach 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. W 1935 r. została wybrana senatorem IV kadencji z woj. warszawskiego.

Należała do „Naprawy”. Od 1933 r. była jako reprezentantka Związku Kurierek I Brygady Legionów Polskich członkinią Zarządu Głównego Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny ora jednym z 7 członków prezydium Federacji. Na VIII Zjeździe Walnym w dniu 25 kwietnia 1938 r. została wybrana do Zarządu Głównego Federacji na dalszą 3-letnią kadencję.

W latach 30-tych mieszkała w Warszawie przy al. Schucha 16.

W czasie II wojny światowej była żołnierzem SZP-ZWZ-AK. Należała do „Dysku”.

Następnie pracowała jako kurier głębokiego wywiadu, podróżując do Wiednia i Heidelbergu. Aresztowana przez Niemców w Wiedniu 8 kwietnia 1942 r., została poddana torturom. Usiłowała popełnić samobójstwo przegryzając sobie żyły. Odratowana, została skazana na karę śmierci przez ścięcie, lecz wyroku nie wykonano wskutek zwłoki spowodowanej jej zachorowaniem na tyfus. Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r.

Jej pierwszy mąż - Wacław Długosz (ur. w 1892 r.) to członek ZWC i peowiak, w okresie międzywojennym właściciel majątku ziemskiego w Gardzienicach w pow.

iłżeckim, działacz rolniczy, od 1928 r. poseł i wicemarszałek Sejmu V kadencji z ramienia OZN.

Drugi mąż – Adolf Maciesza (ur. 1878 r.), to lekarz, dr nauk przyrodniczych, przed I wojną światową pracownik UJ, legionista i oficer WP, kawaler Virtuti Militari V klasy, sekretarz Kapituły Orderu Virtuti Militari, osobisty lekarz Józefa Piłsudskiego w latach 1926-1929, poseł na Sejm II kadencji z listy BBWR. Zmarł w 1929 r.

Źródła:

AAN, FPZOO, t. 13, k. 5, poz. 8, k. 8, poz. 20, k. 21, poz. 19.

CAW, sygn. VM 72-6614 (Adolf Maciesza).

Dz. Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 stycznia 1923 r.

Album-Skorowidz Senatu i Sejmu ....., s.222.

Kto był kim..., s.530.

Łoza S., Czy wiesz ....., s. 452.

Wesołowski Z., Order ....., s. 336.

Zieleniewski L. (Sciptor), Sejm i Senat 1938-1940 V Kadencja, Warszawa 1939, s. 137, 317.

Benedekówna J., W Płocku, w: Wierna służba ..., s. 183.

Kobieta i świat polityki ....., s. 175.

Pełczyńska W., Kobieta w walce ....., s. 871.

Puchalski Z., Wawrzyński T., Krzyż ....., s. 10, 15, 97.

Szczerbińska A., Oddział Wywiadowczy I Brygady, w: Wierna służba ....., s. 83.

Ślaski J., Polska Walcząca ....., s.414.

Zawiszanka Z., Polskie Drużyny Strzeleckie, w: Wierna służba ....., s. 31.

Ziemiański I., Praca kobiet ....., s.34, 211, 221, 222, 223.

MS/151

Władysława DŁUGOSZOWA z d. MACIESZYNA
z d. SRZEDNICKA

„Stawa” POW

Urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami.

pas.

Studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie.

Od 1910 r. brała udział w pracach wojskowo-niepodległościowych. Od stycznia 1911 r. wraz z Zofią Zawiszką należały, jako dwie pierwsze kobiety-studentki do Drużyn Strzeleckich w Krakowie. Z kilkoma innymi, zwerbowanymi przez siebie, dziewczętami zostały przyjęte do pierwszej szkoły podoficerskiej Drużyn Strzeleckich w Krakowie.

Od sierpnia 1914 r. była kurierką I Brygady Legionów i POW pod ps. Sława. Odbyła kilkanaście podróży kurierskich wielokrotnie przechodząc linię frontu. W 1917 r. została odznaczona przez Józefa Piłsudskiego, jako jedna z dwudziestu kurierek, odznaką I Brygady „Za wierną służbę”.

W Wojsku Polskim służyła do końca wojny polsko-bolszewickiej. W 1921 r., z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Repatriantom organizowała pomoc dla jeńców i reemigrantów z Rosji w Baranowiczach.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona za czyny w KN III POW Orderem Virtuti Militari V klasy (L. k. 7592).

We wniosku o nadanie jej tego odznaczenia Józef Bromirski, ps. Jot, b. Komendant Naczelny POW na Ukrainie pisał: „*Ob. Długoszowa Władysława wstąpiła do Polskiej Organizacji Wojskowej w 1914 roku. Wcześniej od 1912 r. i pracowała w Drużynach Strzeleckich, należała do członków-założycieli tej Organizacji. Z początku kierowała Wydziałem Sanitarnym i Wyszkożenia, później była wyznaczona Komendantką Sekcji Żeńskiej Drużyn Strzeleckich.*

Z wybuchem wojny 1914 r. wstępuje do Wydziału Wywiadowczego przy 1-ym pułku legionów. Wydział ten sformował się w Zagórz pod Sosnowcem (pod kierownictwem ob. Świetopelka). Ob. Sława obiera specjalność przewożenia przez linię bojową niemiecką i rosyjską ważnych dokumentów i zleceń, i dostarczania wiadomości o wojsku rosyjskiem.

Dzielna i do szaleństwa odważna zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach, czemu zawdzięczając, ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka. bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w ręku kierowników Sztabu I-jej Dywizji Legionów czynnikiem państwowej doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową podczas toczących się walk. podtrzymuje łączność Legionów z Polska Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudzają one podziw u Sztabów Generalnych Armij Związkowych Niemieckich i Austrjackich.

W listopadzie 1914 r. z polecenia Komendanta Piłsudskiego udaje się do Warszawy z ważnymi szyfrowanymi rozkazami, kufierkiem wypełnionym proklamacjami i niepodległościową literaturą.

W tym czasie rosjanie zamknęli front dla przejazdu spokojnej ludności, pomiędzy okopami niemieckimi, a swemi urządzili pas neutralny i każdego, kogo spotkali w obrębie tego pasa, rozstrzelali bez żadnych skrupułów. Ob. Sława, wbrew ostrzeżeniu o powyższem ze strony wojsk niemieckich, postanowiła przejść front i dostarczyć poleczone rozkazy do Warszawy. Korzystając z walki, jaka się wywiązała na froncie, Ob. Sława zaczęła przekradać się ku linji pasa neutralnego. Nad ranem Niemcy posunęli się też w tym kierunku. Artylerja rosyjska rozwinęła huraganowy ogień, który skierowała na pas neutralny i Niemcy i Rosjanie zawahali się posunąć naprzód, żeby nie trafić w sferę ostrzału. Ob. Sława zorientowała się, że nadarzyła się jedyna sposobność przebycia frontu, rzuciła się naprzód i pod gradem kul przeszła przez miejsce, na którym prawie jeden obok

drugiego łożyły się pociski; przeszła dwa nadpalone mosty i rzekę po łodzie, który się załamywał pod nogami, wreszcie wybiwszy się z sił, zaczęła wołać o ratunek do żołnierzy rosyjskich. Żołnierze, rozpytawszy się, czy niema Niemców, zaarrestowali Ob. Sławę i zaprowadzili do Sztabu Pułku. Zostali sprowadzeni oficerowie z kontr-wywiadu rosyjskiego z Ciechanowa dla dokonania rewizji i przeprowadzenia dochodzenia śledczego. Przystąpiono do rewizji walizki, na spodzie której znajdowały się proklamacje i tajne dokumenty. Zbliżano się ku końcowi rewizji, zdawało się, że za moment dokumenty wpadną w ręce żandarmerji i zgubią Ob. Sławę, lecz zawdzięczając chłodnej krwi i przytomności Ob. Sława zaczęła demontować będący pośród rzeczy niewielki damski rewolwer nowej konstrukcji i tem tak zajęła uwagę oficerów, że zapomnieli rewizję doprowadzić do końca, wydali Ob. Sławie przepustkę do Ciechanowa, skąd szczęśliwie przybyła do Warszawy, i dostarczyła do Komendy rozkazy i dokumenty.

W Warszawie otrzymała rozkaz od Komendanta Romana Barskiego udania się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej P. O. W. Rozkaz ten wykonała. Sekcję Żeńską w Kijowie zorganizowała i stanęła na czele wyszkolenia. Broń i materiały wybuchowe z narażeniem życia, wobec czynionych przez żandarmerję rosyjską rewizji wśród pasażerów, niejednokrotnie z Kijowa do Warszawy przewoziła.

Przezwyciążwszy ogromne trudności i niebezpieczeństwa, dotarła do Lwowa, nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem P. O. W., przy pomocy którego zbierała wiadomości o dyslokacji wojsk rosyjskich w Galicji, które przesyłane przez Warszawę do Sztabu legionów polskich, a informowane przez takowy Sztabowi wojsk związkowych, przyniosły ogromne usługi podczas wszczętej ofensywy armji związkowych w Galicji i Kongresówce, a tem pośrednio przysłużyły się sprawie niepodległości naszej Ojczyzny.

We Lwowie Ob. Sława kierowała też akcją wykradzenia osądzonych na śmierć przez rosyjski Sąd wojskowo-polowy jeńców legionistów, którą to akcję wykonała ze świetnym rezultatem żeńska Sekcja Lwowskiego Okręgu P. O. W.

Po powrocie do Warszawy, wobec spodziewanego zajęcia takowej przez wojska związkowe, ob. Sława otrzymuje rozkaz udania się przez Rumunję do Komendanta Piłsudskiego z ważnymi raportami. Rozkaz ten spełnia, granicę rosyjsko-rumuńską przechodzi, raporty dostarcza według wskazania.

Z zajęciem Warszawy przez Niemców, wstępuje na ewidencję K. N. I. Polskiej Organizacji Wojskowej.

Zważywszy, że cała praca ob. Długoszowej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem w najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny — przedstawia się ob. Długoszową Włada (Sławę) na odznaczenie orderem *Virtuti Militari* kl. 5-ej”.

Za służbę w Oddziale Wywiadowczym I Brygady Legionów została odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W latach 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. W 1935 r. została wybrana senatorem IV kadencji z woj. warszawskiego.

Należała do „Naprawy”. Była członkiem prezydium Zarządu Głównego Polskiego Związku Obrońców Ojczyzny. W latach 30-tych mieszkała w Warszawie przy al. Schucha 16.

W czasie II wojny światowej była żołnierzem SZP-ZWZ-AK. Należała do „Dysku”.

Następnie pracowała jako kurier głębokiego wywiadu, podróżując do Wiednia i Heidelbergu. Aresztowana przez Niemców w Wiedniu 8 kwietnia 1942 r., została poddana torturom. Usiłowała popełnić samobójstwo przegryzając sobie żyły. Odratowana, została skazana na karę śmierci przez ścięcie, lecz wyroku nie wykonano wskutek zwłoki spowodowanej jej zachorowaniem na tyfus. Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r. ✓

Jej pierwszy mąż - Wacław Długosz (ur. w 1892 r.) to członek ZWC i peowiak, w okresie międzywojennym właściciel majątku ziemskiego w Gardzienicach w pow. iłżeckim, działacz rolniczy, od 1928 r. poseł i wicemarszałek Sejmu V kadencji z ramienia OZN. Skrib 1

Drugi mąż – Adolf Maciesza (ur. 1878 r.), to lekarz, dr nauk przyrodniczych, przed I wojną światową pracownik UJ, legionista i oficer WP, kawaler *Virtuti Militari* V klasy, sekretarz Kapituły Orderu *Virtuti Militari*, osobisty lekarz Józefa Piłsudskiego w latach 1926-1929, poseł na Sejm II kadencji z listy BBWR. Zmarł w 1929 r.

Źródła:

- CAW, syg. VM 72-6614 (Adolf Maciesza).
- Dz. Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 stycznia 1923 r.
- Album-Skorowidz Senatu i Sejmu ....., s.222.
- Kto był kim w II Rzeczypospolitej ?, Warszawa 1998, s.530.
- Łoza S., Czy wiesz ....., s. 452.
- Wesołowski Z., Order ....., s. 336.
- Zieleniewski L. (Sciptor), Sejm i Senat 1938-1940 V Kadencja, Warszawa 1939, s. 137, 317.
- Benedekówna J., W Płocku, w: Wierna służba ....., s. 183.
- Kobieta i świat polityki ....., s. 175.
- Pełczyńska W., Kobieta w walce ....., s. 871.
- Puchalski Z., Wawrzyński T., Krzyż ....., s. 10, 15, 97.
- Szczerbińska A., Oddział Wywiadowczy I Brygady, w: Wierna służba ....., s. 83.
- Ślaski J., Polska Walcząca ....., s.414.
- Zawiszanka Z., Polskie Drużyny Strzeleckie, w: Wierna służba ....., s. 31.
- Ziemiański I., Praca kobiet ....., s.34, 211, 221, 222, 223.

fel *proszę dyktanta rozprawy* *rozwinięciem a do dyskusji w DRK* *I/18*
od kudy *m.?* *proszę?* *rodzina?* *rodzina?* *rodzina?* *kiedy?*
Władysława DŁUGOSZOWA, 2° voto Macieszyna, z d. Srzednicka (1890-1967) - DC 18 03

[fot. w materiale od pp. Misztala i Suleja]

Urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami. Ukończyła Uniwersytet Jagielloński i Szkołę Nauk Politycznych w Krakowie.

Od czasu studiów, pod pseudonimem „Sława”, brała czynny udział w ruchu niepodległościowym. W 1911 r. współtworzyła wraz z Zofią Zawiszą ^{anki} krakowski Oddział Żeński PDS. Ukończyła szkołę podoficerską PDS.

Po wybuchu I wojny światowej jako jedna z pierwszych strzelczyń została powołana w sierpniu 1914 r. do służby kuriersko-wywiadowczej w Oddziale Wywiadowczym I Brygady. Kierowała w nim referatem łączności. Wielokrotnie przekraczała linię frontu, przewożąc zaszyfrowane rozkazy, dane wywiadowcze oraz literaturę i proklamacje niepodległościowe. W listopadzie 1914 r. na rozkaz Piłsudskiego wyjechała do Warszawy. Była jedną z trzech pierwszych kurierek, którym udało się nawiązać łączność z Warszawą. Po wykonaniu zadania na początku 1915 r. udała się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej POW. Kierowała również jej wyszkoleniem. Równoległe jako kurierka przewoziła broń i materiały wybuchowe na trasie Warszawa - Kijów. Dotarła także do Lwowa, gdzie nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem POW. We Lwowie dowodziła zakończoną powodzeniem akcją uwolnienia z więzienia rosyjskiego skazanych na śmierć Legionistów. Po zajęciu Warszawy przez Niemców w sierpniu 1915 r. podjęła służbę w KN-I POW.

Po zakończeniu wojny dekretem NP i NW z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy. (L. k. 7592). W uzasadnieniu wniosku komendant naczelny POW na Ukrainie, Józef Bromirski, napisał: *„Dzielna i do szaleństwa odważna, zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach (...) ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka, bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w ręku kierowników Sztabu I Dywizji Legionów czynnikiem państwowej doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową podczas toczących się walk, podtrzymuje łączność Legionów z Polską Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudzają one podziw u Sztabów Generalnych Armii Związkowych Niemieckich i Austriackich. (...) Zważywszy, że cała praca ob. Długoszowej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania*

łączności z Krajem w najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny - przedstawia się ob. Długoszą Władę (Sławę) na odznaczenie orderem *Virtuti Militari* kl. V-tej".

Otrzymała również Krzyż Niepodległości z Mieczami oraz odznakę „Za wierną służbę” (1917 r.)

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w latach 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. Prowadziła również aktywną działalność społeczno-polityczną. W 1921 r. organizowała z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Repatriantom pomoc dla powracających z Rosji-Polaków w Baranowiczach. Od 1933 r. jako przedstawicielka Związku Kurierek I Brygady Legionów była członkinią Zarządu Głównego FPZOO oraz zasiadała w Prezydium Federacji. Należała również do Związku Naprawy Rzeczypospolitej. W wyborach 1935 r. została wybrana do Senatu IV kadencji z listy państwowej (województwo warszawskie). Uczestniczyła w pracach PWK.

Podczas II wojny światowej należała do SZP-ZWZ-AK, była członkinią „Dysku”. Jako kurier głębokiego wywiadu podróżowała do Wiednia i Heidelbergu. Została aresztowana przez Niemców w Wiedniu 8 kwietnia 1942 r. Poddana torturom, usiłowała popełnić samobójstwo. Próba samobójcza nie powiodła się, została skazana na śmierć przez ścięcie. Wyroku nie wykonano, gdyż w więzieniu zaraziła się tyfusem.

Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r.

Była dwukrotnie zamężna. Pierwszym mężem był Wacław Długosz, właściciel majątku ziemskiego, podczas I wojny światowej członek ZWC i POW, wicemarszałek Sejmu V kadencji. Po raz drugi wyszła za mąż w 1926 r. za Adolfa Macieszę (1878-1929), lekarza, dra nauk przyrodniczych, legionistę (płk WP), odznaczonego VM, posła na Sejm, w latach 1926-1929 osobistego lekarza Józefa Piłsudskiego.

Bibliografia:

AAN: FPZOO, t. 13; Dz. Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 I 1923 r.; Wyciąg z wniosku o odznaczenie VM, [w:] Ziemiański I., *Praca kobiet w POW-Wschód*, Warszawa 1933, s.157-159; *Album-Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940*, Kraków 1936; Dufurat J., *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908-1918/1919)*, Toruń 2001; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. Majchrowski, Warszawa 1994; *Łączność, sabotaż, dywersja. Kobiety w Armii Krajowej*, Londyn 1985; Łoza S., *Czy wiesz kto*

*nie mam być ostentacyjną
i kurierem głębokiego wywiadu*

to jest?, Warszawa 1938; Ślaski J. *Polska Walcząca*, Warszawa 1990; Zawacka E., *Czekając na rozkaz*, Lublin 1992; Zawiszanka Z., *Polskie Drużyny Strzeleckie*, [w:] *Wierna Służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910-1915*, Warszawa 1927; Wilamowski J., Kopczyk W., *Tajemnicze wyspy: polsko-niemiecka wojna na tajnym froncie*, Warszawa 1990.

Oprac. A. Gieszik i J. Dufret

Władysława DŁUGOSZOWA, 2° voto Macieszyna, z d. Szrednicka (1890-1967)

rc. 7D-24v 23

[fot. w materiale od pp. Misztala i Suleja]

Urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami. Ukończyła Uniwersytet Jagielloński i Szkołę Nauk Politycznych w Krakowie.

Od czasu studiów, pod pseudonimem „Sława”, brała czynny udział w ruchu niepodległościowym. W 1911 r. współtworzyła wraz z Zofią Zawiszą krakowski Oddział Żeński PDS. Ukończyła szkołę podoficerską PDS.

Po wybuchu I wojny światowej jako jedna z pierwszych strzelczyń została powołana w sierpniu 1914 r. do służby kuriersko-wywiadowczej w Oddziale Wywiadowczym I Brygady. Kierowała w nim referatem łączności. Wielokrotnie przekraczała linię frontu, przewożąc zaszyfrowane rozkazy, dane wywiadowcze oraz literaturę i proklamacje niepodległościowe. W listopadzie 1914 r. na rozkaz Piłsudskiego wyjechała do Warszawy. Była jedną z trzech pierwszych kurierek, którym udało się nawiązać łączność z Warszawą. Po wykonaniu zadania na początku 1915 r. udała się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej POW. Kierowała również jej wyszkoleniem. Równoległe jako kurierka przewoziła broń i materiały wybuchowe na trasie Warszawa - Kijów. Dotarła także do Lwowa, gdzie nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem POW. We Lwowie dowodziła zakończoną powodzeniem akcją uwolnienia z więzienia rosyjskiego skazanych na śmierć Legionistów. Po zajęciu Warszawy przez Niemców w sierpniu 1915 r. podjęła służbę w KN-I POW.

Po zakończeniu wojny dekretem NP i NW z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy. (L. k. 7592). W uzasadnieniu wniosku komendant naczelny POW na Ukrainie, Józef Bromirski, napisał: *„Dzielna i do szaleństwa odważna, zachowując zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach (...) ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka, bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w ręku kierowników Sztabu I Dywizji Legionów czynnikiem państwowej doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową podczas toczących się walk, podtrzymuje łączność Legionów z Polską Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudzają one podziw u Sztabów Generalnych Armii Związkowych Niemieckich i Austriackich. (...) Zważywszy, że cała praca ob. Długoszowej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem w*

najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny- przedstawia się ob. Długoszą Władę (Sławę) na odznaczenie orderem VM kl. Vtej”.

Otrzymała również Krzyż Niepodległości z Mieczami oraz odznakę „Za wierną służbę” (1917 r.).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w latach 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. Prowadziła również aktywną działalność społeczno-polityczną. W 1921 r. organizowała z ramienia Komitetu Pomocy Jeńcom i Repatriantom pomoc dla powracających z Rosji Polaków w Baranowiczach. Od 1933 r. jako przedstawicielka Związku Kurierek I Brygady Legionów była członkinią Zarządu Głównego FPZOO oraz zasiadała w Prezydium Federacji. Należała również do Związku Naprawy Rzeczypospolitej. W wyborach 1935 r. została wybrana do Senatu IV kadencji z listy państwowej (województwo warszawskie). Uczestniczyła w pracach PWK.

Podczas II wojny światowej należała do SZP-ZWZ-AK, była członkinią „Dysku”. Jako kurier głębokiego wywiadu podróżowała do Wiednia i Heidelbergu. Została aresztowana przez Niemców w Wiedniu 8 kwietnia 1942 r. Poddana torturom, usiłowała popełnić samobójstwo. Próba samobójcza nie powiodła się, została skazana na śmierć przez ścięcie. Wyroku nie wykonano, gdyż w więzieniu zaraziła się tyfusem.

Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r.

Była dwukrotnie zamężna. Pierwszym mężem był Wacław Długosz, właściciel majątku ziemskiego, podczas I wojny światowej członek ZWC i POW, wicemarszałek Sejmu V kadencji. Po raz drugi wyszła za mąż w 1926 r. za Adolfa Maciesza (1878-1929), lekarza, dra nauk przyrodniczych, legionistę (płk WP), odznaczonego VM, posła na Sejm, w latach 1926-1929 osobistego lekarza Józefa Piłsudskiego.

Bibliografia:

AAN: FPZOO, t. 13; Dz. Pers. MSWojsk. Nr 1 z 4 I 1923 r.; Wyciąg z wniosku o odznaczenie VM, [w:] Ziemiański I., *Praca kobiet w POW-Wschód*, Warszawa 1933, s.157-159; *Album-Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935-1940*, Kraków 1936; Dufurat J., *Kobiety w kręgu lewicy niepodległościowej. Od Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego do Ochotniczej Legii Kobiet (1908-1918/1919)*, Toruń 2001; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, red. J. Majchrowski, Warszawa 1994; *Łączność, sabotaż, dywersja. Kobiety w Armii Krajowej*, Londyn 1985; Łoza S., *Czy wiesz kto to jest?*, Warszawa 1938; Ślaski J. *Polska Walcząca*, Warszawa 1990; Zawacka E., *Czekając*

na rozkaz, Lublin 1992; Zawiszanka Z., *Polskie Drużyny Strzeleckie*, [w:] Wierna Służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910-1915, Warszawa 1927; Wilanowski J., Kopczuk W., *Tajemnicze wsypy*, Warszawa 1990.

Biepeński
oporu W. Pachmierz N. Skępczyński S. "Płacy w ruchu" 11/24
marbodu Europy 1333-1345 "Uwe BTT

wykonywania zadań specjalnych, natomiast kierownictwo placówki wiedeńskiej objął Jan Mrozek, stale przebywający w Wiedniu. Do pomocy miał siostrę — Ewę, i narzeczoną, studentkę Zofię Kubusko, przybyłą z Warszawy. Głównymi ośrodkami wywiadu na terenie Austrii były Wiedeń i Linz. Do siatki J. Mrozka należeli m.in.: Józef Ślisz z Trzyńca, Tadeusz Wojnar, Stanisław Legierski z Wisły, lekarz Cienciała, ks. Gustaw Ożana, Litwin — inż. Eugeniusz Racunas; Czesi — Robert Milata, Václav Brodil, E. Kurz, Austriak Vollmann i inni. Członkowie siatki zatrudnieni w Donau Speditionsgesellschaft zakładali dostarczane przez Mrozka bomby zegarowe w dolnych pokładach statków na Dunaju³⁹.

Raport, w postaci mikrofilmu, o „tajnej broni” niemieckiej „V-1” w Peenemünde, gdzie przeprowadzono próby, polskie podziemie wysłało w roku 1943 do Londynu kilkoma drogami, za pośrednictwem różnych kurierów. Jednym z kurierów — wywiadowców placówki wiedeńskiej była Władysława Macieszyna („Sława”, „Macieszka” i krypt. Y - 59)⁴⁰. Działała na trasie Warszawa—Wiedeń—Heidelberg. Dzięki specjalnym przepustkom, zwanym „Durchlasschein”, Macieszyna odbywała ryzykowne podróże do Austrii i Niemiec. Od końca lutego do początku kwietnia czterokrotnie kontaktowała się z Englischem, doręczała mu polecenia Centrali i pieniądze, zabierała zaś meldunki. Wczesną wiosną roku 1943 zawiozła mikrofilmy z Peenemünde do Wiednia i dostarczyła je pod wskazany adres, skąd tajną pocztą powędrowały do Londynu. Kontrwywiad hitlerowski działający z Warszawy oraz policja austriacka wpadły jednak na trop placówki wiedeńskiej. Aresztowania nastąpiły na początku kwietnia 1943 roku. 8 kwietnia aresztowano Macieszynę i Kubusko, Englischa dwa dni później. Meldunki przestały napływać do Centrali. Przeszła funkcjonować także druga (działająca równolegle z siatką „Straganu” i niezależnie od niej) placówka wywiadowcza, podległa Komendzie Okręgu Śląskiego AK. Miała ona szczególne znaczenie, szło bowiem o penetrację ośrodków przemysłu zbrojeniowego⁴¹.

Prawie równocześnie z tymi wydarzeniami, 4 kwietnia 1943 r. na stacji kolejowej w Trzebini gestapo aresztowało Zygmunta Lankosza („Marek”), zastępcę dowódcy Sosnowieckiego Inspektoratu AK, jednocześnie łącznika z wiedeńską placówką wywiadu Komendy Okręgu Śląskiego AK. „Marek” wpadł w zasadzkę zastawioną przez prowokatora. Wkrótce gestapo aresztowało kilkudziesięciu Austriaków i Polaków działających w placówce wywiadu na terenie Austrii i osadziło ich w więzieniach w Mysłowicach i w Katowicach⁴². Uwięzieni zostali w związku

³⁹ Heller, op. cit., s. 20.

⁴⁰ Władysława ze Srednickich, I voto Długoszowa, II voto Macieszyna, pochodziła z Kielecczyny. W młodości była kurierką I Brygady Legionów, przed drugą wojną światową piastowała godność senatora RP; odznaczona Krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych. Por. także: M. Wojewódzki, *Akcja V-1, V-2*, Warszawa 1970, s. 17-18.

⁴¹ Siatka ta miała trzy ośrodki: w Wiener Neustadt, w Styrii i w Słowacji środkowej (w dolinie Wagu — fabryki „Skody” w Breznie); Chowanski, op. cit.; AGK BZH, mikrofilm M-85 B, rozprawa przed Volksgerichtem, 8 J 251/44 g, klatki 562-632.

placówki wie-
u. Do pomocy
usko, przybyła
stria były Wie-
sz z Trzyńca,
ciała, ks. Gu-
Robert Milata,
wie siatki za-
arczane przez
a Dunaju 39.

ieckiej „V-1”
iemie wysłało
wem różnych
i wiedeńskiej
ot. Y - 59) 40.

si specjalnym
wała ryzykow-
ątku kwietnia
mu polecenia
ną roku 1943
czyła je pod
nu. Kontrwy-
iacka wpadły
y na początku
Kubusko, En-
entrali. Prze-
atką „Straga-
ła Komendzie
bowiem o pe-

a 1943 r. na
nta Lankosza
i AK, jedno-
Okregu Śląs-
prowokatora.
Polaków dzia-
o ich w wię-
li w związku

ochodziła z Kie-
ną światową pla-
żem Walecznych.

cji środkowej (w
H, mikrofilm M-

z tą sprawą: Władysław Babiński, Władysław Chortulański, Henryk Lecznicki, Stanisław Słomka. W samej Austrii aresztowano przeszło 80 osób. Seria procesów przed Trybunałem Ludowym (Volksgerichtshof) rozpoczęła się 8 lutego 1945 r. Razem z kierownictwem placówki sądeni byli: Władysława Macieszyna, Rudolf Zwasta, szlifierz z Flugmotorenreparaturwerkstatt GMBH, i jego żona Józefa, Zofia Kubusko i Hanna Krauss z Heidelbergu. 22 lutego zapadł wyrok skazujący na karę śmierci. 5 kwietnia, w przededniu rozpoczęcia decydujących walk ulicznych w Wiedniu, Englisch wraz z 43 mężczyznami skazanymi na śmierć został pognany do Stein n. Dunajem (20 km w górę rzeki). 14 kwietnia — po zdobyciu Wiednia przez wojska radzieckie, dyrekcja więzienia w Stein zdecydowała się uwolnić więźniów. Pierwsze wyszły na wolność kobiety. Macieszynie wykonanie wyroku odroczone, ponieważ zachorowała na tyfus 43. Tuż przed wyzwoleniem miejscowości Stein wtargnął na teren więzienia oddział esesmanów z karabinami maszynowymi i dokonał masakry. Mordowano na dziedzińcu, na korytarzach i w celach. Zginęło 400 więźniów, wraz z nimi straż więzienna i dyrektor więzienia. Zginął także Karol Englisch 44. ?

Od końca roku 1940 do końca kwietnia 1944 istniał na szczeblu Komendy Głównej ZWZ (AK) Samodzielny Wydział „N” w ramach Biura Informacji i Propagandy (BIP). Celem jego działalności było sianie w szeregach wroga dywersji psychologicznej i wywołanie przekonania, że mimo dotychczasowych zwycięstw czeka Niemcy nieuchronna klęska i zasłużona kara za popełnione zbrodnie. Chciano wzbudzić zainteresowanie Niemców wydawnictwami mającymi zewnętrzne cechy niemieckich publikacji antyhitlerowskich. Część publikacji wydawano specjalnie dla Austriaków.

Jedną z pracowniczek podwydziału „N” BIP Komendy Głównej AK, Halina Auderska, w swoich wspomnieniach 45 poświęca dość dużo miejsca opisowi akcji „N” wśród Austriaków. Działający rzekomo w Wiedniu 46 „Österreichische Freiheitsfront” („Austriacki Front Wolności”) sygnował w roku 1943 (wrzesień i grudzień) parę ulotek, które wydział „N” skierował do Austriaków. W jednej z nich, „wydanej” we wrześniu 1943 roku w Wiedniu i zatytułowanej *Österreich den Österreichern* (Austria dla Austriaków), mówiono o tym, że Austria dźwiga od przeszło pięciu lat jarzmo hitlerowskiej władzy i ponosi ciężary wojny narzuconej przez niemieckich faszystów. Austriacy giną za sprawę, która nie jest ich sprawą, cierpią głód i prześladowania. Są okręgi, w których 75% 0

42 Relacja Andrzeja Harata (Lbiaż) przechowywana w Archiwum Muzeum Oświęcimskiego.

43 Zmarła przed kilkoma laty w Warszawie.

44 Chowański, op. cit.; Chwaściński, op. cit., s. 73 - 74.

45 Akcja „N”, Warszawa 1972.

46 Widocznie organizatorzy akcji „N” wówczas o tym nie wiedzieli, ale faktycznie jednak od końca r. 1942 działał „Freiheitsfront Österreich” powstały z inicjatywy komunistów austriackich. Por. H. Mitteräcker, *Kampf und Opfer für Österreich*, Wien 1963, s. 96.

IKG

Współpracujący z Rybikowskim wywiadowca kapitan Alfons Jakubaniec („Kuba”) już w roku 1940 działał w Berlinie. Poniósł śmierć w nocy z 1 na 2 sierpnia 1944 r. w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen razem z wieloma polskimi oficerami⁹¹. Cennych informacji wywiadowczych dostarczał również kapitan Stanisław Burkacki („Marcin”). Dzięki nim lotnictwo alianckie zbombardowało w roku 1943 zakłady przemysłu lotniczego Focke-Wulf w Malborku.

Specjalna siatka wywiadowcza, kryptonim „Fala”, koncentrowała wysiłki na Pomorzu Zachodnim, penetrowała również ośrodek badań rakietowych na wyspie Uznam. Działał tam porucznik Jan Banach („Lis”). Z kolei wrocławski ośrodek dywersyjno-wywiadowczy ZWZ, działający na Dolnym Śląsku od jesieni roku 1940, którego kierownikiem był Józef Komorek, pracownik zakładów „Fernglass Schlesien A. G.”, uzyskiwał cenne informacje wywiadowcze o nowych typach uzbrojenia, o produkcji przemysłowej, szczególnie silników samochodowych. Członkowie tej siatki docierali w tym celu na Łużyce i Sudety. Ośrodek został zlikwidowany przez gestapo latem roku 1942. Również siatka wywiadowcza Inspektoratu Rybnickiego ZWZ (AK) na Śląsku Cieszyńskim Jana Margiocioka („August”) rozciągała się aż na Rzeszę właściwą⁹².

W Berlinie odcinkiem sieci wywiadowczej „Zachód” KG AK kierował podporucznik rez. Karol Trojanowski, podległy szefowi sieci w Warszawie, pułkownikowi Szczerkowskiemu.

Siatka wywiadowcza „Południe - Wschód” była kierowana przez Jana Mrozka i działała głównie na terenie Austrii, ale obok tego miała ekspozytury w głębi Rzeszy właściwej. Kurierka-wywiadowczyni Władysława Macieszyna („Sława”) dotarła z Warszawy do Heidelbergu, gdzie zorganizowała placówkę polskiego wywiadu, prowadzoną przez córkę volksdeutscha z Polski — studentkę Hannę Krauss. W Salzgitter pracowali w wywiadzie Tytko i Bogusław Krzystek. Aresztowania przeprowadzone przez gestapo w kwietniu 1943 roku w Berlinie i Salzgitter (Harz) oraz Heidelbergu doprowadziły do zlikwidowania siatki polskiego wywiadu na tych terenach⁹³.

Na ziemiach Rzeszy i terenach „wcielonych” prowadziła od roku 1940 wywiad komórka wywiadu KG AK pod nazwą Ekspozytura 741, podległa początkowo bazie polskiej na Węgrzech noszącej kryptonim „Romek”, później „Liszt”, od jesieni roku 1941 podporządkowana bezpośrednio KG AK i działająca pod kryptonimem „Lombard”. Oprócz tego za pośrednictwem specjalnie tworzonych grup, pracujących systemem piątkowym, udzielała pomocy osobom ukrywającym się przed pościgiem gestapo

⁹¹ „Słowo Polskie” nr 96 z 23 - 24 IV 1972.

⁹² Heller, op. cit.

⁹³ Tamże oraz Chwaściński, op. cit.

nizację prowokacyjną, dzięki działalności której, kilkudziesięciu polaków było rozstrzelanych jednorazowo, lecz i ta akcja bolszewików nie odniosła skutku. Placówka P. O. W. pracowała nadal.

Po ośmiu miesiącach wycieńczonej pracy, placówka P. O. W. w Odesie została wykryta.

W początku października 1920 r. zostali aresztowani członkowie Odeskiej placówki: Ob. Łastowski Karol, Ob. Węgrzynowska Anna, Ob. Holeccka Janina i Ob. Zalewski Konstanty.

Po kilkutygodniowym pobycie w więzieniu i po długich badaniach wszyscy zostali rozstrzelani dnia 29 października 1920 r.

Władze sowieckie posiadały w ręku niezbitę dowody, że wyżej wskazani są członkami P. O. W. i starali się wydobyc z nich dane o organizacji pracy na terytorjum Rosji, jednakże nikt z całej grupy, mimo gwarantowania życia i proponowanych świetnych warunków służby w Cz. K. żadnych zeznań w tym kierunku nie złożył, ratując w ten sposób pozostającego na wolności Zast. Komendanta Odeskiej placówki, Ob. Czarnieckiego Stefana, oraz inne placówki Organizacji. Wszyscy członkowie powyższej Organizacji przez czas dłuższy prowadzili pracę na placówkach zafrontowych i dawno już posiadali okres pracy, żądany przez K. N. S., dla powrotu do Kraju; pomimo propozycji Komendanta i terenu wyjazdu do Kraju, pozostali na posterunku, kierując się wyłącznie myślą, że praca ich w tym okresie (początek 1920 r.) będzie bodaj najpotrzebniejszą dla Ojczyzny.

Według zeznań ciekawo-prowokatora Wolkowa (który był aresztowany później w Kiszyniowie) bolszewikom imponowała ta solidarność, jedność i pełna spokoju równowaga, jaką w przeciągu całego czasu na badaniach, oraz podczas wykonywania wyroku, wykazał wszyscy członkowie powyższej grupy.

W listopadzie został zaareztowany p. funkcje Komendanta Ob. Stefan Czarniecki, który objął pracę po Łastowskim i przystąpił do wytworzenia nowej organizacji. Bolszewicy zarzucili mu pracę w P. O. W., i żądali wydania innych. Ob. Czarniecki, wobec przedstawionych mu dowodów, przyznał się, że pracował w P. O. W., odmawiając stanowczo wszelkich zeznań o Organizacji i jej członkach i w końcu listopada 1920 r. został rozstrzelany, unosząc, jak poprzednicy jego, tajemnicę Organizacji do grobu.

Za pełną największego poświęcenia pracę i śmierć bohaterską przedstawia się s. p. Ob. Ob.: Łastowskiego Karola, Węgrzynowską Annę, Holeccką Janinę, Zalewskiego Konstantego, Czarnieckiego Stefana do orderów „Virtuti Militari”.

GRUPA CHARKOWSKA.

W czerwcu 1920 r. był aresztowany przez Charkowską Czerwocyzajkę Komendant Okręgu Charkowskiego s. p. Ob. Służewski Jerzy.

Wyjątkowa odwaga i siła charakteru s. p. Ob. Służewskiego, który pomimo

najcięższych warunków śledztwa zachował zimną krew i spokój, uchroniły resztę członków Organizacji od aresztu. W końcu czerwca Ob. Służewski został rozstrzelany.

W marcu 1921 r. została aresztowana nowo utworzona przez Ob. Starogo Komenda Charkowska w składzie: s. p. Ob. Ob.: Wybranowski Kazimierz — Komendant, Brzozowski Michał, Janowski Mieczysław, Janowska Jadwiga.

Pomimo znechęcań się, wszyscy aresztowani zachowali tajemnicę Organizacji: wytrwali do ostatniej chwili. W nocy z 13 na 14 kwietnia rozstrzelano wszystkich; podług słów świadków wszyscy zachowali się mężnie i po bohatersku, szli na śmierć, śpiewając: „Jeszcze Polska nie zginęła”.

Za pracę pełną największego poświęcenia i odwagi, oraz za śmierć bohaterską przedstawia się s. p. Ob. Ob.: Służewskiego Jerzego, Wybranowskiego Kazimierza, Brzozowskiego Michała, Janowskiego Mieczysława, Janowska Jadwiga do orderów „Virtuti Militari”.

WYCIĄG Z WNIOSKÓW NA ODZNACZENIE ORDEREM „VIRTUTI MILITARI”.

DLUGOSZOWA WŁADYSŁAWA (Sława).

Ob. Długoszowa Władysława wstąpiła do Polskiej Organizacji Wojskowej w 1914 roku. Wcześniej (od 1912 r.) pracowała w Drużynach Strzeleckich, należała do członków-zalożycieli tej Organizacji. Z początku kierowała Wydziałem Sanitarnym i Wyszkołenią, później była wyznaczona Komendantką Sekcji Żeńskiej Drużyn Strzeleckich.

Z wybuchem wojny 1914 r. wstępuje do Wydziału Wywiadowczego przy 1-ym pułku legionów. Wydział ten sformował się w Zagórz pod Sosnowcem (pod kierownictwem ob. Świętopełka). Ob. Sława obiera specjalność przewożenia przez linię bojową niemiecką i rosyjską ważnych dokumentów i zleceń, i dostarczania wiadomości o wojsku rosyjskiem.

Dzielna i do szaleństwa odważna zachowuje zimną krew i przytomność umysłu w najkrytyczniejszych chwilach, czemu zawdzięczając, ratuje zawsze, zdaje się, zupełnie beznadziejną sytuację. Wysoce inteligentna, zdolna, gorąca patriotka, bezgranicznie oddana sprawie wyzwolenia umiłowanej Ojczyzny, staje się w ręku kierowników Sztabu I-ej Dywizji Legionów czynnikiem państwowego doniosłości, albowiem wielokrotnie przechodzi linię bojową podczas toczących się walk, podtrzymuje łączność Legionów z Polską Organizacją Wojskową w Warszawie i dostarcza plany fortec i zebrane wiadomości wojskowe tak wielkiej doniosłości, że wzbudza ją one podziw u Sztabów Generalnych Armii Związkowych Niemieckich i Austriackich.

W listopadzie 1914 r. z polecenia Komendanta Piłsudskiego udaje się do

„Prace Kobiet w POW-Nschiad”
Ziemieński
Vente

Warszawy z ważnymi szyfrowanymi rozkazami, kuferkiem wypełnionym proklamacjami i niepodległościową literaturą.

W tym czasie rosjanie zamknęli front dla przejazdu spokojnej ludności, pomiedzy okopami niemieckimi, a swemi urządzili pas neutralny i każdego, kogo spotkali w obrębie tego pasa, rozstrzelali bez żadnych skrępow. Ob. Sława, wbrew ostrzeżeniu o powyszczeniu się strony wojsk niemieckich, postanowiła przejść front i dostarczyć poleczone rozkazy do Warszawy. Korzystając z walki, jaka się wywiązała na froncie, Ob. Sława zaczęła przekradać się ku linii pasa neutralnego. Nad ranem niemcy posunęli się też w tym kierunku. Artylerja rosyjska rozwinięła huraganowy ogień, który skierowała na pas neutralny i niemcy i rosjanie zawahali się posunąć naprzód, żeby nie trafić w sferę obstrzału. Ob. Sława zorjentowała się, że nadarzyła się jedyna sposobność przebycia frontu, rzuciła się naprzód i pod gradem kul przeszła przez miejsce, na którym prawie jeden obok drugiego leżały się posiski; przeszła dwa nadpalone mosty i rzekę po lodzie, który się załamywał pod nogami, wreszcie wybiwszy się z sił, zaczęła wołać o ratunek do żołnierzy rosyjskich. Żołnierze, rozpylający się, czy niema Niemców, zaaraszowali Ob. Sławę i zaprowadzili do Sztabu Pułku. Zostali sprowadzeni oficerowie z kontrowywiadu rosyjskiego z Ciechanowa dla dokonania rewizji i przeprowadzenia dochodzenia śledczego. Przystąpiono do rewizji walizki, na spodzie której znajdowały się proklamacje i tajne dokumenty. Zbliżano się ku końcowi rewizji, zdawało się, że za moment dokumenty wpadną w ręce żandarmerji i zgniją Ob. Sławę, lecz zawiązując chłodną krew i przytomności Ob. Sława zaczęła demontować będący pośród rzeczy niewielki damski rewolwer nowej konstrukcji i tem tak zajęła uwagę oficerów, że zapomnieli rewizję doprowadzić do końca, wydali Ob. Sławę i przepuszcili do Ciechanowa, skąd szczęśliwie przybyła do Warszawy, i do starczyła do Komendy rozkaz i dokumenty.

W Warszawie otrzymała rozkaz od Komendanta Romana Barskiego udania się do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej P. O. W. Rozkaz ten wykonała. Sekcję żeńską w Kijowie zorganizowała i stanęła na czele wyszkolenia. Broń i materiały wybuchowe z narażeniem życia, wobec czynionych przez żandarmerję rosyjską rewizji wśród pasażerów, niejednokrotnie z Kijowa do Warszawy przewoziła.

Przewyższywszy ogromne trudności i niebezpieczeństwa, dotarła do Lwowa, nawiązała kontakt z Lwowskim Okręgiem P. O. W., przy pomocy którego zbierała wiadomości o dyslokacji wojsk rosyjskich w Galicji, które przesyłane przez Warszawę do Sztabu Legionów polskich, a informowane przez takowy Sztabowi wojsk związkowych, przyniosły ogromne usługi podczas wszczętej ofensywy armji związkowych w Galicji i Kongresówce, a tem pośrednio przysłużyły się sprawie niepodległości naszej Ojczyzny.

We Lwowie Ob. Sława kierowała też akcją wykradzenia osadzonych na śmierć przez rosyjski Sąd wojskowo-półowy jeńców Legionistów, którą to akcję wykonała ze świetnym rezultatem żeńska Sekcja Lwowskiego Okręgu P. O. W.

Po powrocie do Warszawy, wobec spodziewanego zajęcia takowej przez wojska związkowe, ob. Sława otrzymuje rozkaz udania się przez Rumunję do Komendanta Piłsudskiego z ważnymi raportami. Rozkaz ten spełnia, granicę rosyjsko-rumunską przechodzi, raporty dostarcza według wskazania.

Z zajęciem Warszawy przez Niemców, wstępuje na ewidencję K. N. I. Polskiej Organizacji Wojskowej.

Zważywszy, że cała praca ob. Długoszewej jest jednym szeregiem bezgranicznego oddania się sprawie, zważywszy na całą jej działalność tak doniosłą w swych skutkach na polu utrzymania łączności z Krajem w najkrytyczniejszych momentach dla Organizacji, za odwagę i wielką gorliwość, za niejednokrotne narażanie się na niechybną śmierć dla idei wyzwolenia Ojczyzny — przedstawia się ob. Długoszewą *Władę (Sławę)* na odznaczenie orderem *Vir-tuti Militari* kl. 5-ej.

(—) *Józef Bromiński (Jol)*
b. Komendant Naczel. na Ukrainie

HALINA DYBCZYŃSKA obec. NIEZBRZYCKA.

W sierpniu 1920 r. ob. Dybczyńska dokłada rozkaz udania się wraz z grupą wywiadowców do Piotrogrodu i założenia tam placówki. Zadanie było wyjątkowo trudne, zważywszy na rozkondpirowanie K. N. 3. terror bolszewicki, stosowany do członków organizacji, oraz długie śledztwa W. Cz. K. nad sprawami Organizacyjnemi. W parę dni po przekroczeniu granicy na dworcu w Pakowie ob. Dybczyńska wraz z dwoma ludźmi zostaje aresztowana przez Czerwone wydziałki. Jak się potem okazało, ob. Dybczyńska była dłuższą czas śledzona przez władze bolszewickie. Zaczął się więc dla ob. Dybczyńskiej czas ciężkich prób fizycznych i duchowych zmagań. Ustawiczne badania, niejednokrotnie skazywana na śmierć, zmuszona znosić ciężkie warunki więzień „Osobago Otdiela”. Ob. Dybczyńska zachowała wyjątkowy spokój i nie powiedziała nic. Próbowano zlanąć ją drogą aglacji. Dobrzyński i Witkowski usiłowali za wszelką cenę drogą przyjacielskich namów — zachwiać wiarę ob. Dybczyńskiej — to również zawiodło. W początkach 1922 r. ob. Dybczyńska wędowała do Kijaju.

Za wyjątkowy charakter, odwagę i ofiarę przedstawicem ob. Dybczyńska Halinę do orderu „*Vir-tuti Militari*” V kl.

(—) *Józefski*
b. Komendant N. K. N. III.

S. p. JANINA HOŁECKA.

Współpracowniczka placówki Odeskiej P. O. W. & p. ob. Janina HołECKA (Maria Dunin) od czasu drugiej okupacji Odessy przez władze sowieckie w lecie

nią moich poprzedników i ja również pozwalałam sobie na najwyższą ocenę jego charakteru jak i pracy” *

Według przekazu Chwaścińskiego English do końca zachował rozmach i dynamikę, taką samą jak ta, która niegdyś wyróżniała go spośród taterników. Do końca mówił piękną polszczyzną, z lekkim krakowskim nalotem. Stanisław Kuniczak powiadał, że „profesor był niesłychanie przedsiębiorczy i pełen zdrowej inicjatywy. Wiem, bo musiałem go czasem hamować”.

Będąc współpracownikiem polskiego wywiadu starał się przeniknąć w szeregi NSDAP. Zamiar ten jednakże mu się nie powiódł. Udało się natomiast Englishowi dostać do Związku Obrony Powietrznej, a także objąć funkcję kierownika grupy koleżeńkiej w jednej z niemieckich organizacji kombatanckich **.

Wraz z wybuchem wojny kończy się pierwszy etap działalności wywiadowczej Karola Englisha prowadzony pod auspicjami Oddziału II Wojska Polskiego, którego był w Austrii rezydentem. Czas ten to również cezurą w działalności dwóch jego wiedeńskich współpracowników — Jana Mrozka i Władysława Gojniczka, ludzi, którzy jeszcze przed wojną, jako studenci, wysłani zostali do Wiednia właśnie w celu udzielenia docentowi Englishowi pomocy w prowadzeniu wywiadu na rzecz Polski.

Nowy etap działalności wspomnianej trójki rozpoczął się jesienią 1941 roku. Wówczas to przybył do Wiednia wysłannik Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej. Pozykiwać docenta Englisha do współpracy z Polską Podziemną oczywiście nie musiał, przedstawił mu więc jedynie nowego gestora i nowe zadania.

Wysłannik Komendy Głównej ZWZ przywiózł do Wiednia decyzję o mianowaniu Karola Englisha kierownikiem placówki wiedeńskiej oraz wytyczne związane z planowanym rozszerzeniem działalności wywiadowczej. Jak zapewniał, po zakończeniu działań wojennych zdolności docenta i jego oddanie sprawie polskiej zostaną wykorzystane podobnie jak przed ponad dwudziestu laty, tj. do dzieła likwidacji skutków toczącej się właśnie wojny. Na razie jednak winien on w miarę swoich możliwości prowadzić działalność wywiadowczą na rzecz polskiego ruchu podziemnego, a przez to dla dobra sprawy alianckiej. W nowych warunkach działania i pod nowymi auspicjami w realizacji nakreślonych zadań mieli mu nadal pomagać Jan Młozek i Władysław Gojniczek.

* B. Chwaścicki, *Karol English...*, s. 72.

** Dane o zasadniczych wątkach działalności docenta Karola Englisha i jego wiedeńskiej grupy wywiadowczej zaczerpnięte zostały z oryginalnych dokumentów procesowych, znajdujących się w Archiwum GK: BZHWP, mikrofilm „M-85-B”, klanki: 562—564, 565—632.

Gondek L. "Na tropach tajemnic"
w "Rzeszy", w-w-e 13.1.47.

Placówka przesyła do Warszawy meldunki o ruchach wojsk nieprzyjacielskich, o lokalizacji i rozmiarach produkcji wojskowej, a także wszelkie inne dane mające znaczenie w toczącej się wojnie. English oprócz tego sporządza dłuższe raporty na tematy ogólne, wojskowo-polityczne. Raporty te podpisuje „Fatrzański” *.

Polski kontrwywiad placówkę wiedeńską zalicza do najsprawniej działających. Niestety, w połowie 1942 roku gestapo wpadło na jej ślad. Przeprowadzić więc należało natychmiastową reorganizację placówki. Wyodrębniła się wówczas siatka pod kryptonimem „Lombard”. Jej kierownictwo objął Jan Mrozek, mający do pomocy siostrę Ewę i narzeczoną Zofię Kubusko. Obie kobiety przybyły do Wiednia wprost z Warszawy. English, który wraz z powołaniem „Lombardu” wyznaczony został do przeprowadzania zadań specjalnych, aż do momentu aresztowania znakomicie wspierał grupę swoim doświadczeniem i znajomością austriackich realiów. Aresztowano go w kwietniu 1943 roku. Był to doprawdy czarny okres dla polskiego wywiadu na obszarze austriackim. W tym mniej więcej czasie przestała też funkcjonować polska siatka wywiadowcza zorganizowana przez Komendę Okręgu Śląskiego Armii Krajowej.

Jan Mrozek, kierownik „Lombardu”, aktywizował działalność przede wszystkim w Wiedniu i Linzu. Jego bardzo aktywna siatka korzystała z pomocy osób różnej narodowości — Litwina Eugeniusza Raczunasa, Austriaka Vollmana, trzech Czechów, a głównie licznych Polaków, wśród nich Władysława Babińskiego, lekarza medycyny Cienciwały, księdza Ożany czy górala Józefa Ślisza z Trzyńca.

UM Władysław Meciński

O istnieniu grupy „Stragan” gestapo dowiedziało się po raz pierwszy w kwietniu 1942 roku. Informacja na ten temat nadeszła do czeskiego Brna z Berlina. Śledztwo w sprawie działalności „Straganu” na terenie austriackim i czeskim prowadził sekretarz kryminalny, kierownik biura SS-sturm-führer Karl Schretter **.

W kilka miesięcy po nadejściu informacji dekonspirującej wiedeńską grupę „Stragan” Schretter otrzymał od kierownictwa wiedeńskiej placówki gestapo rozkaz aresztowania czeskiego urzędnika policji kryminalnej w Ostrawie Eugena Lacha. Lach był na terenie Czech kierownikiem siatek

* B. Chwaścicki, *Karol English...*, s. 72.

** S. Okęcki, *M. Juchnie wicz, Nie dzielili ich Tary (Polacy, Czechi i Słowacy w ruchu oporu w latach drugiej wojny światowej)*, Warszawa 1983, s. 237; por.: S. Okęcki, *Wspólna walcha Austriaków i Polaków w anityhitlerowskim ruchu oporu obydwu narodów w czasie drugiej wojny światowej*, [w:] *Polacy w Austrii*, Wyd. UJ, Kraków 1976, s. 203—220.

„Straganu”. Po aresztowaniach w Austrii tajna policja niemiecka wpadła na ślad działalności „Straganu” także na terytorium niemieckim oraz na terenach wcielonych do Rzeszy.

Stale rozbudowywana siatka tej organizacji obejmowała obszar od Atlantyku do głębi frontu wschodniego i od Morza Północnego do południowych rubieży austriackich, a cały obszar infiltracji „Straganu” podzielony został na trzy podobszary: „północ”, „centrum”, „południe”. Terytoria Austrii i Czech należały do podobszaru „południe”. Nimi to właśnie kierował Jan Mrozek, mieszkający podówczas w Wiedniu.

Z biegiem czasu sieć komórek podległych Mrozkowi znacznie rozszerzyła się. Z Wiednia i Linzu rozciągnęła się na obszar alpejski, na leżące nad Dunajem tereny okupowane przez Rzeszę, protektorat Czech i Moraw, a incydentalnie aktywizowała się w Hanowerze i Brunszwiku.

Ze zdekonspirowanym „Straganem” Niemcy rozprawiali się metodycznie i konsekwentnie. W maju 1943 roku zwolano do Warszawy posiedzenie specjalistów hitlerowskich służb specjalnych rozpracowujących „Stragan”. Na warszawskiej naradzie poza Karłem Schretterem obecni byli przedstawiciele gestapo i Abwehry z Wiednia, protektoratu Czech i Moraw, z rdzennych terenów Rzeszy i oczywiście z Warszawy.

W wyniku zdrady mającej kontakt z „południem” Blanki Kaczorowskiej ps. „Stoka”, inspirowanej zapewne przez Ludwika Kalksteina, a następnie w efekcie prowadzonego przez Niemców wszechstronnego śledztwa w sprawie tej aresztowanych zostało w sumie kilkadziesiąt osób. Niemcy nie przestawali interesować się „Straganem” ani na chwilę. W myśl poleceń RSHA już po naradzie warszawskiej powołano specjalną komisję, która miała czynić kolejne ustalenia w tej sprawie. Jej siedzibą była Warszawa.

Wśród aresztowanych w kwietniu 1943 roku przez Niemców członków grupy „Lombard” znalazł się syn wiedeńskiego szewca, szlifierz Rudolf Zwasta **. Od 1933 roku należał on do SA; członkostwo organizacji zachował nawet po jej delegalizacji. Od 1938 roku kandydował do NSDAP, ale ostatecznie nie został przyjęty w szeregi partyjne nazistów. Od dziewiętnastego roku życia utrzymywał Zwasta również kontakt z austriackimi socjalistami. A więc z jednej strony socjaliści, z drugiej SA i kandydowanie do NSDAP, a niebawem zaangażowanie w antyniemieckim wywiadzie. Nieprzewododobnie zawikłany meander życia wiedeńskiego szlifierza... Józefina Zwasta, córka pomocnika piekarskiego, od 1938 roku żona Rudolfa, od października 1939 roku aż do momentu aresztowania pracowała jako księgowa.

* S. Okęcki, M. Uchniewicz, *op. cit.*, s. 238.

** Archiwum GKBZHwP, mikrofilm „M-85-3”

WM II 130

Inna współpracownica grupy, Zofia Kubusko, była córką urzędnika kolejowego narodowości ukraińskiej. Uczyła się w gimnazjum w Siedlcach, potem, w latach 1935—1938, w szkole dla dziewcząt w Anglii, gdzie zrobiła maturę. Wróciwszy do Polski zatrudniła się jako korespondentka, a także prywatna nauczycielka. Wzywana kilkakrotnie przez hitlerowski urząd pracy, uchyliła się od wyjazdu na roboty do Niemiec. Właśnie w Warszawie, gdzie udzielała lekcji języka angielskiego i francuskiego, Kubusko poznała Jana Mrozka, zaręczyła się z nim i wyjechała najpierw na Górny Śląsk, a następnie do Wiednia.

W tej samej sprawie oskarżoną była Polka, senatorka II Rzeczypospolitej Władysława Macieszyna. Córka adwokata, ukończyła gimnazjum w Warszawie i filozofię w Krakowie. Potem w Dreźnie doskonaliła znajomość języka niemieckiego. Macieszyna miała za sobą znaczny staż konspiracyjny, bowiem już po wybuchu I wojny światowej była najpierw kurierką, a jakiś czas później pielegniarką w Legionach. W 1926 roku wyszła za mąż za pułkownika poza służbą von Macieszę, niegdyś adiutanta marszałka Piłsudskiego. W półtora roku po ślubie owdowiała. W połowie lat trzydziestych wycofała się z oficjalnej działalności politycznej, ale kilka lat później, kiedy nadszedł czas, ponownie stanęła do dyspozycji — tym razem władz polskiego państwa podziemnego. 27 września 1939 roku zaprzysiężona została przez gen. Michała Tokarzewskiego i przez kilka lat następnych pracowała ofiarnie i skutecznie w Związku Odwetu oraz kobiecej grupie dywersyjno-sabotażowej „Dysk”. Potem znalazła się na wiedeńskim szlaku.

10 lutego 1943 roku Władysława Macieszyna zaprowadzona została do warszawskiego mieszkania Karola Trojanowskiego „Radwana”. Od niego to dowiedziała się, że zostanie kurierem na szlaku Warszawa—Wiedeń, a także Warszawa — hitlerowska Rzesza.

Wybrała sobie pseudonim „Gertruda Wagner” i „Sława”. Wyposażona została w odpowiedni dowód osobisty (według tego dokumentu urodzona była 2 kwietnia 1880 roku w Winnicy), przepustkę, zezwolenie dewizowe placówki w Krakowie, a także w walizkę z podwójnym dnem, w której odtań przewoziła tajne materiały.

Do Wiednia po raz pierwszy przybyła w tajnej misji 20 lutego 1943 roku. Oczekiwał tu na nią „Karol”, jak również „Władysław”. Wkrótce poznała siostrę Mrozka Ewę, jego narzeczoną Zofię Kubusko i Karola Englischa. Mrozek wręczył jej niebawem odpowiednio skonstruowany termos z tajnymi materiałami w środku, który „Sława” przewiozła do Warszawy i przekazała wskazanej osobie.

Kilka tygodni później Macieszyna ponownie ruszyła na wywiadowczy

szlak. Z ukrytymi materiałami udała się najpierw do Wiednia, a następnie do Heidelbergu, w celu skłonięcia do współpracy przebywającej tam Hanny Krauss, córki niemieckiego kupca, volksdeutscha. Hanna uczyła się początkowo we Lwowie, potem w gimnazjum siedleckim. W czasie wojny obronnej 1939 roku pracowała w szpitalu wojskowym, a potem w urzędzie powiatowym w Siedlcach. Wychawszy z Polski osiadła w Saarbrücken, gdzie podjęła pracę w fabryce maszyn. Wiosną 1940 roku rozpoczęła studia stomatologiczne w Heidelbergu. Podobnie jak Zwasta, starała się o przyjęcie do NSDAP, ale i w tym wypadku wniosek nie został uwzględniony — nie posiadała obywatelstwa Rzeszy. Należała więc do Narodowo-Socjalistycznego Związku Studentów i brała udział w wojennej służbie studenckiej. Teraz mogła przydać się na coś Polsce. Należało nawiązać z nią kontakt.

Jan Mrozek polecił docentowi Englischowi, specjalście w problematyce rewindykacji i restytucji, ustalić, gdzie znajdują się obiekty przemysłowe, a także poszczególne maszyny wywiezione z Polski. Miał również Englisch sporządzić przewodnik po niemieckich aktywach przemysłowych. Ale przede wszystkim miał rozpoznać przemysł zbrojeniowy Niemiec hitlerowskich, zwłaszcza tę jego część, która rozlokowana była na terenie Austrii.

Grupa polska starała się np. rozpoznać niemieckie rafinerie ropy, a także miejsca, gdzie budowano okręty podwodne, wodowane następnie przez Niemców na Morzu Czarnym.

„Tatrzański” w marcu 1943 roku przekazał Mrozkowi szkic zakładów „Hermann Göring Werke” oraz plan wraz z opisem hitlerowskich instalacji wojskowych znajdujących się w dzielnicy Lichtenberg. Złożył także raport o bazie niemieckich wagonów na ropę. Jak sam przyznał później w śledztwie, przekazał w tym czasie centrali wywiadu polskiego w Warszawie informacje dotyczące niemieckich zamiarów wykorzystania broni chemicznej, trudności rozwojowych Kriegsmarine i Luftwaffe, zlokalizował położenie jednej z fabryk chemicznych, fabryki amunicji, przekazał dane o fabryce „Skoda” na terenie Austrii, o przemyśle lotniczym w Mölling, o fabryce broni Steyra, wytwórni metalowej Berndorf, o systemie wewnętrznej łączności na pokładach samolotów bojowych lotnictwa niemieckiego, o przeładunku paliw — prawdopodobnie polskiego pochodzenia, oraz o fabryce amunicji „Enzesfelder” *.

* *Ibidem.*

ILB1
Niezależnie od tego opracował Karol Englisch raport pt. „Niemiecka eksploatacja krajów zachodu”, a także elaborat „O mobilizacji polskiej do pracy w Niemczech”, w którym analizował i próbował wyjaśnić, w jaki sposób można by poprzez tajną organizację młodzież od tego uchronić.

Englich poznał Rudolfa i Józefinę Zwastów za pośrednictwem Ewy Mrozkówny. W trakcie jednego z pierwszych spotkań dowiedział się od Rudolfa, że zatrudniony jest on jako szlifierz w Wiedeńskich Zakładach Naprawy Silników Lotniczych, gdzie pracuje przy budowie gaźników. English potrafił wywrzeć odpowiedni wpływ na Zwastę. Efektem dość częstych rozmów było, że Zwasta coraz chętniej zgadzał się z myślą, iż Trzecia Rzesza nie jest w stanie wygrać wojny. Szczególne wrażenie na wiedeńskim szlifierzu wywołała uwaga Englisha, iż w Londynie utworzono austriacki rząd emigracyjny, który natychmiast po wojnie powróci do Austrii i dokona odpowiedzialnej oceny postaw obywatelskich. Kiedy więc ostatecznie English wezwał małżeństwo Zwastów do działania na rzecz aliantów, ci nie odmówili.

W grudniu 1940 roku za pośrednictwem Władysława Gojniczka poznał docent obywatela Wielkiej Brytanii Ramsaya, który wyraził życzenie spotkania się ze Zwastami. Udał się więc English w święta Bożego Narodzenia do ich mieszkania i oświadczył wprost, że zjawił się właśnie w Wiedniu „szef”, który chce poznać Zwastę i koniecznie z nim porozmawiać. Uzgodnili spotkanie w jednej z wiedeńskich gospód. Zwasta jednakże nie przybył na nie. Wobec tego English, Gojniczek i Brytyjczyk odwiedzili szlifierza w jego wiedeńskim mieszkaniu. Tutaj Ramsay bez ogródek przedstawił się jako delegat rządu austriackiego w Londynie, który specjalnie przyleciał do Wiednia, aby wezwać Zwastę do podjęcia współpracy z wywiadem. Zapewniał Austriakowi bezpieczeństwo i prosił o dostarczenie pewnego sprzętu z zakładów, w których szlifierz pracował, i równocześnie wręczył mu sumę 500 marek (Zwasta jednak nie przyjął pieniędzy). Wreszcie Ramsay wahającemu się Zwastę oświadczył, iż po zakończeniu wojny Austriak uznany zostanie oficerem, powinien wobec tego zdecydować się wreszcie na współpracę.

Zabiegi te nie przyniosły jednakże spodziewanego rezultatu.

Niebawem Ramsay opuścił Wiedeń, zabierając z sobą plan stołnicy Austrii, na który wspólnie z Karolem Englishem naniósł pozycje niemieckich dział przeciwlotniczych.

W lutym 1943 roku English „przypadkowo” spotkał Zwastę na ulicy. Zaprosił go do kawiarni „Esplanada” i poznał go tutaj z Mrozkim, który bez zbędnych komentarzy podał mu kartkę z kwestiami do ustalenia i opracowania. Pytania Mrozka dotyczyły dokładnego określenia istoty Wiedeńskich Zakładów Naprawy Silników Lotniczych, szczegółów konstrukcyj-

nych silnika turbinowego oraz ustalenia, czy używa się go jako silnika lotniczego. Ponadto żądał Mrozek odpowiedzi na temat silników stosowanych przy budowie okrętów.

Nareszcie! Zwasta jeszcze w trakcie tego spotkania wyjaśnił Mrozkowi, że w jego zakładzie pracy używa się tylko jednego typu silnika według normy, którą dokładnie objaśnił. Silnik ten stale doskonalono.

7 kwietnia 1943 roku Karol Englisch wezwał Zwastę na ponowne spotkanie za trzy dni. Polecił mu, by przygotował wyczerpujące dane dotyczące rodzaju i zakresu produkcji wykonywanej we Flugmotoren — Reparaturwerkstatt GmbH, czyli Zakładach Naprawy Silników Lotniczych, oraz by dostarczyć danych o komponentach używanego przez Niemców środka do mycia silników.

Do współpracy z polską siatką Rudolf Zwasta wciągnął niebawem kontrolera jakości produkcji w swoim zakładzie, niejakiego Wolframa. Polacy przypuszczali, iż będą mogli otrzymać przez niego dane z samego biura fabryki, do którego Zwasta nie miał dostępu. Na kolejnym spotkaniu Jan Mrozek poprosił Zwastę o dane dotyczące samej załogi, a także parametrów i szczegółów budowy silnika. Zwasta przekazał wszystkie dane w granicach jego możliwości.

„Kontrwywiad hitlerowski nie zasypia jednak gruszek w popiele [...] Jakiś cząstkę wiedzy o wiedeńskiej placówce zdołali pochwytać nad Wisłą? Jakiśmi drogami prowadzone były obserwacje? Rzeczy te znane są w ulamkach tylko; wiadomo, na przykład, że wyjechać miała do Wiednia żona Kalksteina, Blanka Kaczorowska. Na szczęście nie doszło do tego, rozbicie tego ważnego ośrodka zostało przynajmniej opóźnione. Stało się to z początkiem kwietnia 1943 r. Sam Englisch wzięty został ze szkoły 10 tego miesiąca [...]. Już na początku przedstawił się jako Polak. »Obwohl er deutscher Abstammung ist, bezeichneter sich selbst als bewusster polnischer Nationalität«... jak to później określić miał akt oskarżenia.

Ritter von Englisch-Payne oświadcza gestapowcom, że posiadając obywatelstwo niemieckie (nadane mu automatycznie po anchlussie Austrii) nie czuje się wszakże moralnie zwolniony z obywatelstwa polskiego. Skoro zaś naród nasz wyraża wolę walki, on — jako najstarszy stopniem polski urzędnik państwowy na obszarze Austrii — był tej woli wyrazicielem.

Tręptury nie pomagają. Englisch nie wydaje nikogo. Materiały »zebrał sam lub uzyskał od przypadkowych rozmówców«. Gestapowcy wiedzą również dobrze jak on, że było inaczej, informacje o produkcji zbrojeniowej czy urządzeniach obronnych raczej rzadko uzyskuje się przez przypadek. Jednocześnie przestłuchiwanie są inni. Kim są? Polacy ze Śląska Cieszyńskie-

go przymusowo wcieleni do Wehrmachtu, ludzie wywiezieni na roboty. Także Austriacy. W Wehrmachcie niekiedy **.

Na początku kwietnia 1943 roku przybyła do Wiednia z ważną misją kurieską Władysława Macieszyna. 8 kwietnia udała się na jedną z peryferyjnych uliczek wiedeńskich, odnalazła właściwy adres punktu kontaktowego i weszła w bramę. Po naciśnięciu dzwonka umówionym sygnałem — raz krótko, dwa razy dłużej — przed Macieszyną otworzyły się drzwi na klatkę schodową. Ponieważ winda była nieczynna, kurierka z Warszawy wspięła się pieszo na stosowne piętro, zatrzymała się przed właściwymi drzwiami i umówionym sygnałem zawiadomiła lokatorów o swoim przybyciu. Drzwi otworzyły się natychmiast i mocne ręce gwałtownie wciągnęły Macieszynę do przedpokoju. Znalazła się wobec kilku drabów z pistoletami w ręku. Ta-ki był koniec ofiarnej pracy 55-letniej wówczas „Stawy” na kurierskim szlaku z Warszawy do Heidelbergu i Wiednia. Teraz czekało ją ciężkie śledztwo przeprowadzane przez gestapo **.

Aresztujący „Stawę” funkcjonariusze gestapo od początku wiedzieli, że zatrzymana kobieta jest kurierką AK, która pojawiła się w Wiedniu z bardzo ważnymi materiałami. Nie mylili się — Macieszyna przywoziła informacje o największej tajemnicy III Rzeszy — rakiecie V-2. Kiedyś Adolf Hitler, mówiąc o tej „Wunderwaffe”, zauważył: „Niech Bóg ma nas w swojej opiece, gdyby wróg odkrył te sprawy” ***.

Kilka dni przed przybyciem do feralnego mieszkania Władysława Macieszyna w innym lokalu kontaktowym oddała podstawową pocztę konspiracyjną z Warszawy. W niej to właśnie były meldunki wywiadowcze związane z niemieckimi eksperymentami w Peenemünde, dokładnie wyjaśniające treść depezy radiowych nadanych uprzednio z kraju do Londynu.

Niemłoda już kobietę torturowano w wymyślny sposób. Bito żelaznymi prętami, wieszano głową w dół, wlewano do nosa wrzący olej, wylamywano palce. Nie zdradziła nikogo i niczego. W chwili kryzysu psychiczne-

* A. Ch o w a n s k i, *op. cit.*; por.: B. C h w a ś c i Ń s k i, *Karol Englisch...* s. 72—73. Interesujące uwagi na temat przyczyn dekonspiracji i likwidacji wiedeńskiej grupy K. Englisch'a pochynił badacz problematyki ruchu oporu Paweł Lisiewicz. Oto fragment uwag P. Lisiewicza, opublikowanych na łamach „Przeglądu Tygodniowego”, nr 45/1983, s. 10:

»O ile dotychczas miałem wątpliwości, to cytowana przez p. Korabę-Zebrzyka depeza warszawska gestapo rozwiła je. Otóż Trojanowski został aresztowany 15 V 1943 r., a więc nie mógł zdekonspirować siatki Karola, którą gestapo wiedeńskie rozbito 10 IV 1943 r. Aresztowania objęły kierownictwo siatki oraz kilkadziesiąt agentów, głównie z Austrii. Englisch został skazany na śmierć. Zgwałt w więzieniu wiedeńskim, zastrzelony wraz z innymi więźniami przez oddział SS, na kilka dni przed wyzwoleniem miasta.

Wsympie siatki wiedeńskiej należy więc rzeczywiście przypisać Kalksteinowi, jak to ustalili sąd PRL, a Trojanowski jedynie dokończył robotę**.

** Por.: J. G a r l i Ń s k i, *op. cit.*, s. 65—66

*** *Ibid.*, s. 63.

II 133

go przegryzła sobie żyły na przegubach rąk. Odratowano ją, nadal torturowano, ale dzielna Polka nic Niemcom nie powiedziała.

Materiał dostarczony przez „Sławę” wiedeńskiej grupie był sfilimowany i ukryty w ręce nesera. Z Austrii kanałem przerzutowym przez Szwajcarię, a konkretnie przez Berno, gdzie Oddział II posiadał placówkę pomocniczą „S”, walizka dostała się do Londynu.

„Tym razem w rękach ppłk. Protasewicza znalazł się materiał wywiadowczy, którego waga przewyższała wszystko, co dotychczas otrzymano z kraju na temat niemieckich tajnych broni. Szkic wyspy * Uznam (Uznam — *przyp. red.*), zakreślony grubym ołówkiem teren Peenemünde, opis latających bomb, sposób ich wyrzucania, wszelkie niemieckie środki bezpieczeństwa, wszystko to potwierdzało fałę utamkowanych informacji, zdjęć fotograficznych, przypuszczeń i domysłów.

Otwierała się droga do dalszych ważnych odkryć. Cały meldunek po rozszyfrowaniu wraz ze szkicem został natychmiast przekazany władzom brytyjskim” **.

Materiał, który „Sława” przywiozła do Wiednia, opracowany był wcześniej przez inżyniera Antoniego Kocjana, wybitnego znawcę problemów lotnictwa.

Pobożne życzenie führera nie spełniło się.

W połowie 1943 roku do rąk brytyjskich dotarły meldunki z Polski, Francji i Belgii, dekonspirujące hitlerowską supertajemnicę związaną z produkcją na wyspie Uznam. Kto był źródłem tych arcyważnych informacji? *** Robotnicy! Prości robotnicy — polscy, luksemburscy i inni, którzy zostali wywiezieni na roboty przymusowe do Niemiec. Większość ich intuicyjnie wyczuwała potrzebę obserwacji tego, co się w Niemczech dzieje, zarówno w życiu cywilnym, jak i we wnętrzu hitlerowskiej maszyny wojkowej.

Na rzeczonyj wyspie Niemcy w Trassenheide opodal Peenemünde urządzili obóz dla robotników cudzoziemskich. Wśród nich byli przede wszystkim Polacy. Dwoch, których zatrudniano przy oczyszczaniu przewodów kanalizacyjnych, szczególnie zaintrygowały odgłosy silników nadchodzące z północnej części wyspy. Był to huk odmienny od tego, jaki wydawał wóczas najcięższy nawet samolot bojowy. Kiedy po pewnym czasie zaobserwowali wieczorem mały samolot o charakterystycznych skrzydłach, odlatujący w stronę morza, podzieliли się swoimi uwagami z innym Polakiem, zatrudnionym w kolumnie transportowej dowodzącej na wyspę żyw-

* W rzeczywistości jest to półwysp (*przyp. red.*).

** *Ibid.*, s. 67—68.

*** *Ibid.*, s. 68—69.

ność. Jak się okazało, miał on kontakt z komórkami wywiadu AK i odpowiednim kanałem przekazał informacje do Warszawy. Z Warszawy zaś, po odpowiednim opracowaniu, informacje o spotrzeżeniach z Peenemünde drogą radiową przekazano do Londynu do rąk ppłk. dypl. Michała Protasewicza, który właśnie od roku kierował Oddziałem Specjalnym Sztabu Naczelnego Wodza, a więc komórką zajmującą się sprawami krajowymi.

Odtąd obserwacje niemieckich poczyniań na Peenemünde czynione były systematycznie i planowo. Dokonywał ich inż. Jan Szreder współpracujący z grupą „Lombard”. Na polecenie polskiego podziemia zgłosił się on do browolnie na roboty do Rzeszy i tam przydzielony został do Świnoujścia, leżącego u nasady wyspy Uznam. To on właśnie był tym pracownikiem kolumny transportowej, do którego zgłosiło się owych dwóch do dzisiaj nie znanych z nazwiska Polaków.

Drugim informatorem o bazie rakietowej w Peenemünde był Roman Träger, urodzony w Bytomiu syn Augustyna, mieszkańca Bydgoszczy. Ojciec jego po wkroczeniu Niemców do Polski przyjął niemieckie obywatelstwo, żywił jednak głęboką sympatię do Polski i wykorzystał swój nowy status formalnoprawny do pomagania polskiemu nurтови podziemnemu. Trąger-junior także czuł się Polakiem. Tak się ułożyło, że Roman Träger (ps. „Sęk”, „Tragarz”), po przeskoleniu łącznościowym jako specjalista telekomunikacyjny po wędrowce poprzez różne stanowiska sztabowe trafił w latach 1942—1943 na Peenemünde. Kiedy przyjechał na urlop, ojciec poinformował go, że współpracuje z polskim wywiadem; syn nie był mu dłużny — wyjawił wszelkie obserwacje, jakie poczynił w Peenemünde i okolicy. Ponieważ w okresie 1942—1943 mógł się tam poruszać swobodnie, stwierdził, że owe tajemnicze samoloty bez pilota wyrzucane były ze stalowych szyn i kierowane za pomocą radia. Poza tymi eksperymentami Niemcy w uznamskim ośrodku przeprowadzali również doświadczenia z innymi nowoczesnymi broniąmi. Oprócz informacji Roman przekazał oju również szkic całego terenu z odpowiednimi wyjaśnieniami *.

Informacje te niebawem trafiły do Warszawy, do rąk inż. Kocjana. Ów bezcenny polski meldunek został po pewnym czasie zweryfikowany przez dwa podobne, nadesłane do Londynu z Francji i Belgii; ich autorami byli robotnicy luksemburscy. (Po zagarnięciu Luksemburga Niemcy wszystkim

* Na temat działalności wywiadowczej Augustyna i Romana Trägerów por.: Michał Wojcicki, *Akcja V-I, V-2*, Warszawa 1975, s. 24—29, 95, 114, 477; też: J. Garliński, *op. cit.*, s. 66—67.

jego obywatelom automatycznie nadali obywatelstwo niemieckie — reichsdeutschen).

Jeden z Luksemburczyków, Pierre Ginter, w czasie nocnej służby telefonicznej na Peenemünde zdobył plany dotyczące tajnej broni oraz rozmieszczenia dział przeciwlotniczych. Kiedy w styczniu 1943 roku powrócił do Luksemburga, przekazał te informacje miejscowej organizacji podziemnej. Ponieważ nie miała ona bezpośredniego kontaktu z Londynem, raport Gintera podał nad Tamizę różnymi drogami, aż wreszcie znalazł się w rękach brytyjskich w czerwcu 1943 roku, a więc już po informacjach polskich*. Był jednakże ich uzupełnieniem i dobrym weryfikatorem. Trzeci meldunek dotarł do Londynu również w czerwcu 1943 roku. Tym razem informatorem był Henri Roth przebywający na robotach w Peenemünde. Jako reichsdeutsch miał prawo do korespondencji z rodziną, z czego skwapliwie korzystał. Cenzura niemiecka zlikwidowała w pierwszym liście całą stronę, a także zamazała podane przez Rotha miejsce pracy, co — rzecz oczywista — zwróciło uwagę belgijskiego ruchu oporu. Wywiad aliancki nawiązał w odpowiednim czasie kontakt z Rothem, a ten przekazał mu szczegóły dotyczące latających pocisków o własnym napędzie oraz topografię niemieckich urzędzeń na półwyspie.

Jak już zostało powiedziane, Belgowie informacje przekazali do Londynu w czerwcu 1943 roku. Tak więc dzięki polskim robotnikom zatrudnionym na Uznamie, dzięki siance wywiadu głębokiego AK „Lombard”, a także komórce łączności „Batyk”, dzięki Władysławie Macieszynie, wreszcie dzięki ofiarności ludzi ze szlaku przerzutowego do Berna alianci mogli rozpoznać supertajemnicę III Rzeszy już wiosną 1943 roku.

W tym dziele Polacy okazali się pierwsi.

*Starannie przygotowana seria procesów rozpoczyna się 8 lutego 1945 roku. U nas był to jeden z decydujących dni walk na Wale Pomorskim, które przyniosły przełamanie przez I Armię WP tego pasa umocnień. Oskarżenia stają przed Volksgerichtem, którego skład — wobec rangi sprawy — zostaje przystawiany z Berlina. Wobec znacznej ilości sądzonych podzieleni oni zostają na kilkusobowe grupy. Przed sądem stają w kajdanekach, każdy ma jednego adwokata, własnego lub z urzędu (to jednak Austria, nie Prusy!). Englisha broni dr Heinrich Scheer. [...]

Razem z szefem placówki sądzeni są inni główni oskarżeni. Władysław

* J. Gariński, *op. cit.*, s. 68.

WM

II 134

Macieszyna. Zofia Kubusko, Rudolf Zwasta, szlifierz z Reparaturwerkstatt GmbH oraz jego żona, Jozefa, także Hanna Kraus z Heidelbergu. [...]

Proces trwa jeden dzień. Jest to 22 lutego 1945 roku. Wyrok o treści nie-trudnej do przewidzenia rozpoczyna się zwykłym: Im Namen des deutschen Volkes, i głosi: Die angeklagten von Englishsch, Rudolf Zwasta, von Macieszyna — diese als Polin — und Kubusko werden wegen Kriegsspionage zum Tode verurteilt. [...]

Berlin zatwierdza wyrok śmierci 14 marca, ale wątpliwe, czy ten dokument zdążył wrócić nad Dunaj. Dwa dni później wojska radzieckie podejmują operację wiedeńską. Piątego kwietnia, w przeddzień rozpoczęcia os-trych walk ulicznych o stolice Austrii, Karol Englishsch wraz z 43 mężczyz-nami skazanymi na śmierć pognany zostaje do Stein an der Donau, około dwudziestu kilometrów w górę biegu rzeki.

Trzynastego kwietnia Wiedeń zostaje zdobyty przez wojska obu Frontów Ukraińskich. Są to dramatyczne godziny — koniec jest bliski, wobec czego dyrekcja więzienia w Stein decyduje się zwolnić więźniów. Tego czy może następnego dnia rozpoczyna się zwalnianie. Pierwsze wychodzą na wolność kobiety. Tak ocaleje von Macieszyna, by w 1967 roku dożyć swoich dni w warszawskim mieszkaniu przy ulicy Nowogrodzkiej. Czy zwolniono męż-czyzn? Nie wiadomo — w każdym razie nie znajdowali się wśród nich główni oskarżeni. Tuż przed wyzwoleniem do więzienia wpada oddział opę-tanych wściekłością i strachem SS-manów, który dokonuje masakry. Tak ginie przeszło czterdziestu więźniów, straż więzienia i jego dyrektor. Ginie również Karol Englishsch, niemal dokładnie w dwa lata od chwili, kiedy został aresztowany.

Mija blisko trzydzieści lat. Postać Karola Englishscha oddala się coraz bar-dziej. Dla ludzi młodych jest częstką odległej już historii, zaledwie rysuje się niby sylwetka na grani”... *

Dzisiaj, po latach z górą czterdziestu, kadr z obrazem sylwetki wybitnego Polaka został jakby przez historiografę zatrzymany. Postaci i dokonaniom docenta Karola Englishscha możemy przypatrzeć się więc z bliska.

W BERLIŃSKICH ZAKŁADACH SIEMENSA

Organizatorem Szarych Szeregów na Pomorzu Gdańskim był przedwo-jenny działacz harcerski Benedykt Porozński, do 1939 roku Komendant Morskiego Rejonu Harcerzy. Szlak walk wrzesniowych zakończył we Lwo-

* Por.: P. Lisiewicz, *List do R. Korabka-Zębryka*, „Przegląd Tygodniowy”, nr 54/1983, s. 10.

Władysława MACIESZYNA

Wystąpienia w Senacie (drukowane zapisy stenograficzne)

31 października 1935, pos. 2; ślubowanie

10 marca 1936, pos. 9/4; rola Senatu w świetle konstytucji kwietniowej, budżet Senatu

22 marca 1937, pos. 29/33; sądy przysięgłe w świetle konstytucji kwietniowej [cytat państwowotwórczy, można w całości cytować]

10 marca 1938, pos. 44/104; powołuje się, że mówiła (ok. 2 lata wcześniej) o rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce [a nic takiego nie znalazłem, może przeoczone]; Należy rozwijać sieć połączeń polskiego lotnictwa cywilnego

14 marca 1938, pos. 47/25; gospodarowanie Lasami Państwowymi i ich umiejscowienie w Skarbie Państwa. Problem zwiększenia eksploatacji lasów.

23 marca 1938, pos. 48 / 66 - głos techniczny w czasie obrad

1 lipca 1938, pos. 51 / 49 - głos techniczny w czasie obrad

15 lipca 1938, pos. 53 / 19 - ordynacja wyborcza do rad miejskich.

Drukowane zapisy stenograficzne poszczególnych kadencji przedwojennego senatu powinny być dostępne w większych bibliotekach w Polsce.

Oznaczenie „15 lipca 1938, pos. 53 / 19” określa, że pani senator przemawiała na 53 posiedzeniu Senatu w dniu 15 lipca 1938, a jej głos zamieszczono na łamie nr 19 (w stenogramach nie podawano numerów stron tylko numerów kolejnych kolumn - łamów).

1 egz. wysłany do ZO V 1996

II/36

54

DYSK. Źródła: W-wa lat wojny i okupacji. Ant. Sanojca. str.133

*mu
palmowa*
LENA - Wanda Gertz, ur. 16.IV.1896. W latach 1915 - 1916 w tajnym harcerstwie, następnie w I Brygadzie legionów. Od października 1916 w POW-KN3. W latach 1920-1922 w stopniu porucznika d-ca II Wileńskiego Bat. Ochotniczej Ligi Kobiet. Od listopada 1939 w SZP. W kwietniu 1942 organizuje DYSK. We wrześniu 1944 awans do stopnia majora. Odznaczona VM 5. i pięciokrotnie KW.

SŁAWA - Macieszyna Władysława z d. Średnicka, ur. 1888. Zmarła? W latach 1910 - 1914 współorganizatorka Drużyn Strzeleckich. Żołnierz Legionów i POW-KN3. Od października 1939 w sztabie SZP do szczególnych zadań /m.in. woziła raport o VI/. Aresztowana w 1943 i skazana na śmierć. Uratowana, zmarła po wojnie w W-wie.
Z a s t ę p c z y n i L E N Y .

Moje uwagi: Macieszyna nie miała nic wspólnego z wożeniem dokumentów o VI. Patrz wywiady,teczka Komórka Wiedeńska w posiadaniu H. Martin.

Oddam do Archiwum
Andrzej'a Kunerta
V 1997.

prezjone na tom
IV 2008

(Młyn przekazała antorka do SZ XII 2000 II 137
(Krew do koperty VIII
Mazowieckiej)

... "Kaganu" w Wiedniu
... w Polsce w la-
... -u. Podano,
... Wiednia wia-
... wystane do
... munde przekasa-
... swej księżce
... w wydaniach Jó-
... owaty - baz re-
... iś ad super materiałów.

11 138

(Maszynopis przekazała autorka do EZ w XII 2000
Ksero do koperty VM Macieszyny)
[do wiadomości Jana Nowaka-Jeziorańskiego na jego prośbę
7 stycznia 1999]

Halina Martinowa

Wiedziałam już sporo o działalności „Straganu” w Wiedniu, kiedy natrafiłam na pismo alpinistów wydawane w Polsce w latach 60tych. Była tam wzmianka o taterniku English-u. Podano, że miał kurierkę Macieszynę, która przywiozła do Wiednia wiadomości o Peenemünde, które przez Wiedeń miały być wysłane do Londynu.

Jest to błąd kierunkowy. Wiadomość o Peenemünde przekazano z Wiednia do Warszawy. Błąd ten powtórzył w swej książce pt. „Akcja V1 i V2” M. Wojewódzki oraz w swoich wydaniach Józef Garliński. Obu autorów poinformowałam o omyłce – bez rezultatu, mimo, że udostępniłam im mój zbiór materiałów.

"Sława" - Władysława Macieszyna

Urodzona w roku 1888. Przed I wojną światową od roku 1911 należy do tajnej organizacji, przygotowującej kobiety polskie do czynnego udziału w walce o niepodległość. W roku 1914 po wybuchu wojny pełni służbę kurierską w I Brygadzie Józefa Piłsudskiego. Za kilkakrotne przekroczenie frontu bojowego i przeniesienie ważnych meldunków oraz prasy nielegalnej zostaje odznaczona Krzyżem Virtuti Militari.

W Polsce niepodległej pracuje społecznie. W roku 1935 zostaje senatorką w polskim parlamencie. W 1939 r. w przewidywaniu wybuchu wojny z Niemcami Sława bierze czynny udział w przygotowaniu kobiet do akcji dywersyjnej i wywiadowczej.

27.IX.1939 r. składa przysięgę w tajnej organizacji wojskowej, która do historii przechodzi pod nazwą "Armia Krajowa". Władysława Macieszyna jest najpierw w służbie dywersyjnej, potem zostaje przeniesiona do służby kurierskiej na trasie Warszawa - ~~Wiedeń - Haidelberg~~ Wiedeń - Haidelberg. Macieszyna włada biegle językiem niemieckim, odbywa podróże mając papiery fałszywe jako Niemka.

Ostatnią swą podróż odbyła z Warszawy do Wiednia w końcu marca 1943 r. Przewoziła dużej wagi mikrofilmy o Peenemünde i dostarczyła je pod wskazanym adresem konspiracyjnego lokalu w Wiedniu, ^{skąd} poszły dalej do Londynu. 8 kwietnia 43 r. o godzinie 10 rano zgłosiła się pod inny adres, by odebrać pocztę dla Komendy Głównej A.K. w Warszawie. Tu została zaarrestowana przez Gestapo. Śledztwo prowadzili wyżsi funkcjonariusze Gestapo, którzy stosowali bicie i tortury. Sława milczy, nie wydała żadnego nazwiska, ani żadnego adresu. Gdy pytano ją o rodzinę odpowiedziała, że jest zupełnie samotna, nie ma nikogo bliskiego na świecie. Trzymana jest cały czas w separacie.

We wrześniu po jednym z tych badań, gdy znalazła się z powrotem w celi przegryzła sobie żyły. Przewieziono ją wówczas do ~~więzienia~~ więziennego szpitala z rozkazem Gestapo "Musi być uratowana!" Przebywa tu 6 tygodni.

Jest oskarżona o "zdradę główną". Przewód sądowy odbywa się w Wiedniu - trwa 2 tygodnie. Oskarżonych jest wraz z Macieszyną 6 osób. 8. ~~IV~~^{IV}.1945 r. zapada wyrok śmierci. Skazanym przysługuje prawo wniesienia podania o ulaskawienie. Macieszyna odmawia.

Przeniesiona do izolatki czeka na przybycie z Monachium urzędowego kata i gilotyny. W parę dni po wyroku zachorowała, ma wysoką temperaturę, doktorzy stwierdzają tyfus plamisty. Kat, który przyjechał wraz z gilotyną, by wykonać wyrok odmawia ze względu na obawę "rozwleczenia choroby tak bardzo zaraźliwej". Tak oto tyfus uratował Sławie życie. Armia sowiecka zajmuje Wiedeń i w ^{wiednia} połowie ~~rozpoczyna~~ rozpoczyna się zwalnianie więźniów. We wrześniu 1945 wraca do Polski, gdzie żyje w bardzo ciężkich warunkach materialnych. Umiera w

Ad - Władysława Macieszkyna, ps. "Sława"

ODPIS

Wpk.Nr.1247/2, lokata teka personalna mjr.W.Gertz. Rękopis, ołówki.

Oddz. " DYSKA, Kwiecień 1942.

Kurs dywersji i sabotażu (6 lub 8 tyg.)

z-czyni - Sława - Wład.Mac.

1927", Paris 1928 odb.), a następnie *Typy antropologiczne ludności wczesnohistorycznej Mazowsza Płockiego. Czaszki płońskie X—XII w. zebrane przez L. Rutkowskiego* („Wiad. Archeol.” T. 12: 1933 Odb. W. 1933). M. był współpracownikiem Komisji Antropologii PAU, członkiem Instytutu Wiedzy Antropologicznej w Paryżu, członkiem Komisji do Badań Dziejów Wychowania i Szkolnictwa w Polsce. Drugą wojnę światową przeżył M. w Płocku, pracując jako okulista. Ciężkie warunki, a na domiar uwiecznienie przez Niemców żony podkopało jego zdrowie. Po wojnie M. nadal pracował jako okulista i był prezesem Tow. Naukowego Płockiego i Tow. Lekarskiego. Zmarł 10 X 1945, pochowany został w Płocku. Bibliotekę swą ofiarował Tow. Naukowemu Płockiemu. Odznaczony był Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta.

M. był ożeniony (w r. 1909) z Marią z Ehrlichów Kunklowa, córką Marcina Ehrlicha, lekarza, założyciela Tow. Lekarskiego w Płocku, nauczycielką i publicystką. Nie zostawił potomstwa.

Portret pędzla Czesława Idźkowskiego w Bibl. im. Zielińskich w Tow. Nauk. w Płocku; — Lipska M., Loth R., *Ogniwó 1902—1905. Bibliografia zawartości*, Wr. 1957; W. Enc. Powsz., (PWN, fot.); Łoza, *Czy wiesz, kto to jest?* (fot.); *Słownik Pracowników książki Polskiej*, W. Ł. 1972; B. W., [Rec. *Atlasu statystycznego A. M-y*], „Ekonomista” T. 2: 1907 z. 2 s. 435—6; Bartys J., Dr A. M., pierwszy historyk fotografii polskiej, „Fotografia” 1970 nr 9 s. 198—9, 209; Czekanowski J., Sto lat antropologii polskiej 1856—1956/ Antropologowie poza ośrodkami uniwersyteckimi, Wr. 1956 s. 16, 17, 27—30, 33 (fot.); Grabski W., O nauczaniu powszechnym i zakładaniu szkół ludowych, W. 1913 s. 52—7; Kostanecki S., A. M., płoński działacz naukowy i społeczny, w: *Towarzystwo Naukowe Płockie 1820—1930—1907—1957. Szkłce i materiały*, Płock 1957 s. 83—133 (fot., bibliogr. prac A. M-y); Kdzicki S., *Historia Ligi Narodowej (Okres 1887—1907)*, Londyn 1964; *Księga pamiątkowa 1-go Zjazdu Przedstawicieli miast Królestwa Polskiego odbytego w Warszawie w dn. 19, 20 i 21 listopada 1917*, Pod red. M. Synoradzkiego, W. 1919 s. 29, 247; *Nasza walka o szkołę polską 1907—1917*, W. 1932—4 I—II; Rolbiecki W., *Towarzystwo Naukowe przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej 1920—1930*, Wr. 1969; Świacki T., Wybułt F., *Mazowsze płońskie w czasach wojny światowej i powstania państwa polskiego*, Tor. 1932; Wakar W., *Oświata publiczna w Królestwie Polskim 1905—1915*, W. 1915 s. 158; Wrzosek A., *Życie oraz działalność naukowa i społeczna A. M-y*, „Przegl. Antropol.” T. 14: 1946/7 s. 179—208 (bibliogr.); Zakrzewski A., *Ze statystyki Królestwa (Atlas statystyczny d-ra A. M-y)*, „Świat” 1907 nr 40 s. 12—4 (fot.); — *Gmach Towarzystwa „Szkoła Średnia” w Płocku. Sprawozdanie Komitetu Budowy*, Płock 1917; — „*Naprzód*” 1905 nr 231 s. 1; „*Świat*” 1906 nr 27 s. 16 (fot.); „*Tyg. Ilustr.*” 1906 s. 530 (fot.), 1907 s. 496 (fot.); — *Nekrologi: „Jedność”* 1945 nr 56 s. 3; „*Nowiny Lek.*” 1946 z. 2 s. 40 (A. Surzec); „*Przegl. Lek.*” 1945 S. 2 nr 11—2 s. 282—3 (A. Surzec).

Halina Kiepuska

Macieszyna (Długoszowa) z Szrednickich Władysława Jadwiga, pseud. Sława, Katarzyna, Margarette Wagner (1888—1967), uczestniczka walk o niepodległość Polski, senator. Córka Leona Zdzisława, adwokata, i Pauliny z Tomaszewiczów, ur. 29 VI w majątku Karwin pod Proszowicami, po ukończeniu II Gimnazjum Żeńskiego w Warszawie (1904) i kursów gospodarstwa domowego w Kuźnicach studiowała w Krakowie, m. in. w l. 1911—3 w Szkole Nauk Politycznych. Wprowadzona przez F. Młynarskiego, weszła do stowarzyszenia niepodległościowej młodzieży akademickiej «Znicz» i tajnej organizacji «Armia Polska», przekształconej następnie w Drużyny Strzeleckie. Wyróżniła się urodą i budziła ogólną sympatię. Zdobywszy drogą samokształcenia sporo wiadomości z wojskowości i służby sanitarnej, założyła w Krakowie, wraz z Z. Zawiszką, jesienią 1911 żeńską Drużynę Strzelecką. Po wybuchu pierwszej wojny światowej pracowała w szpitalach, następnie w Oddziale Wywiadowczym I Pułku (później I Brygady) Legionów. Trzykrotnie przedostawała się przez fronty do Warszawy, zwożąc instrukcje, pieniądze i bibułę dla Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), przywoząc wiadomości wojskowe i polityczne. Podczas trzeciej wyprawy rozpoczętej 15 II 1915, została skierowana z Warszawy z bagażem rewolwerów i bibuły do Kijowa, a stamtąd dotarła do Lwowa, gdzie przygotowała założenie placówki POW. Wracając przez Odessę i Rumunię, była parokrotnie aresztowana w Austrii. W końcu lipca 1915, po zdaniu obszernego sprawozdania J. Piłsudskiemu na linii frontu w Lubelskiem, spotkała się z naręczonym, działaczem i poetą Stanisławem Długoszem (zob.), który już 6 VIII t. r. padł pod Samokłeskami. M. wstrząśnięta głęboko, przybrała nazwisko poległego i długo nosiła po nim żałobę. Po okresie pracy w szpitalu przyfrontowym nastąpił drugi wyjazd M-y do Kijowa w końcu 1915 r. z podrobionymi dokumentami austriackimi dla jeńców-legionistów, rosyjskich poddanych, którym groziła kara za zdradę. W latach następnych M-a pracowała w POW, w r. 1920 w obozach dla jeńców i repatriantów na trasie Baranowicze—Stołpce—Niechorzele oraz w szpitalu tyfusu plamistego.

W okresie od lutego 1922 do marca 1923 przebywała w Niemczech, działając wśród robotników polskich w Bochum, Essen, Dortmundzie, Szczecinie i Berlinie. Po powrocie do kraju w l. 1924—34 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia, równocześnie prowadziła działalność społeczno-polityczną w prezydium Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny, w Organizacji Przystosowania Wojskowego Kobiet do Obrony Kraju (OPWK) i in. organizacjach. W r. 1935 weszła z listy państwowej, z woj. warszawskiego, do Senatu i do r. 1938 brała żywy udział w jego pracach, należąc do grupy «Naprawa», ale zach-

Polski Słownik Biograficzny

PAN, Wrocław 1974 r.

Tom XIX/1, zeszyt 80.

II/42

SPP Londyn

wując dużą niezależność zdania w swych przemówieniach. W przewidywaniu wojny w r. 1939 przeszła specjalne przeszkolenie wojskowe. Podczas oblężenia Warszawy we wrześniu 1939 pozostawała w dyspozycji prezydenta S. Starzyńskiego. Od samego początku okupacji niemieckiej bardzo aktywnie uczestniczyła w ruchu oporu (zaprzyjęzona 27 IX 1939 przez gen. M. Tokarzewskiego-Karaszewicza): w Służbie Zwyciestwu Polski, potem w Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) i Armii Krajowej (AK), pełniąc funkcje łączniczki z działaczami politycznymi. W r. 1941 pracowała w Związku Odwetu, a w 1942 od chwili utworzenia grupy Dywersji i Sabotażu Kobiet («Dysk»), kierowanej przez majora Wandę Gertz («Lena»), należała do jej ścisłego sztabu. W l. 1942—3 jako kurier tzw. głębokiego wywiadu AK (krypt. Y-59) odbywała czterokrotnie podróże do Wiednia. Jeździła także do Heidelbergu, utrzymując wysoce ryzykowny kontakt z polską siatką wywiadowczą w Niemczech, która przekazywane przez nią materiały przesyłała do Londynu.

Dn. 8 IV 1943 po oddaniu materiałów dotyczących wytwórni pocisków V w Peenemünde, tuż przed wyjazdem, została aresztowana przez gestapo. Katowana w śledztwie, przegryzła sobie żyły; odratowana, stosowała głodówkę i symulowała obłąkanie, aż zaprzestano daremnych tortur. Śledztwo w sprawie polskiej siatki wywiadowczej trwało długo, proces M-y, K. Englisha i innych osób odbył się 22 II 1945. M. otrzymała wyrok śmierci przez ścięcie, co zostało 14 III zatwierdzone w Berlinie, ale wykonanie odłożono podobno z powodu braku gilotyny w Wiedniu, a następnie M. zachorowała z podejrzeniem o tyfus, aż zbliżający się koniec wojny spowodował 7 IV uwolnienie M-y ze szpitala więziennego. Po powrocie do kraju żyła przez dłuższy czas w trudnych warunkach. Zmarła w Warszawie 21 VI 1967, pochowana na cmentarzu Powązkowskim. Była odznaczona m. in. Krzyżem Virtuti Militari V kl. i Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

W r. 1926 M. wyszła za mąż za Adolfa Macieszę (zob.).

Album-Skorowidz Senatu i Sejmu RP. oraz Sejmu Śląskiego, Kadencja 1935—1940, Kr. 1936 s. 222 (fot.); Łoza, Czy wiesz, kto to jest?; [Zieleniewski L.] Scriptor, Sejm i Senat 1935—1940, W. 1936 (fot.); — Chwaściński B., Karol English — legenda i fakty, „Taternik” 1973 nr 2; Wojewódzki M., Akcja V₁ i V₂, W. 1970 s. 17—18; Zawisza Z., Do historii Drużyn Strzeleckich, „Niepodległość” T. 2: 1930; — Krzywicki L., Wspomnienia, W. 1959 III; Służba ojczyźnie, Wspomnienia... 1915—1918, W. 1929; Sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Senatu RP z l. 1935—8; Wierna służba, Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910—1915, W. 1927; Zaremba Z., Wojna i konspiracja, Londyn 1957 s. 188; — „Niepodległość” T. 19: 1939; „Tyg. Powsz.” 1967 nr 34 s. 5 (nekrolog); — Arch. UJ.: P. Szk. Nauk Polit. (fot.), sygn. SNP I 4—5; — Papiery

osobiste W. Macieszyny; — Notaty i wspomnienia Z. Zawisza-Kernowej, F. Młynarskiego, M. Rychterówny, M. Manugiewicz, M. Wittekówny.

Zofia Budkova i Zofia Zawisza-Kernowa

Maciszewski Seweryn Władysław, pseud. Wład (1892—1973), pedagog, działacz oświatowy, pisarz, wiceminister wyznań religijnych i oświecenia publicznego. Ur. 20 I w Czarnorudce (pow. Berdyczów), był synem Stanisława i Stefanii z Rożańskich. Dzieciństwo spędził w Mosiówce, potem w Wojtowcach, wsiach dzierżawionych przez rodziców. W l. 1900—9 pobierał naukę w I Klasycznym Gimnazjum w Żytomierzu, które ukończył ze srebrnym medalem. W r. 1905 uczestniczył w strajku szkolnym uczniów-Polaków. W l. 1909—14 studiował hutnictwo na wydziale metalurgicznym politechniki w Petersburgu, gdzie wstąpił do Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej, a następnie także do Związku Walki Czynnej. Podczas studiów prowadził lekcje z zakresu języka i literatury polskiej na tajnych kursach dla robotników polskich. W lipcu 1914 przedostał się nielegalnie do Krakowa, skąd 6 VIII w szeregach I Kompanii Kadrowej Legionów Polskich wyruszył na wojnę. Uczestniczył w walkach I Brygady Legionów jako szeregowiec, a następnie kapral 3 batalionu. Dn. 2 X 1915 dostał się pod Bielską Wołą na Wołyniu do niewoli rosyjskiej. Tam, ukrywając fakt posiadania obywatelstwa rosyjskiego, pracował jako drwal w lasach jarosławskich. W dn. 18 III 1917 zbiegł z niewoli ze wsi Pułiwo i udał się do rodzinnych stron — do Wojtowiec, gdzie zorganizował i do jesieni 1918 prowadził polską szkołę początkową.

Dn. 1 XI 1918 przybył do Warszawy. Wstąpił na Wydział Filozoficzny Uniw. Warsz. Studiował historię literatury polskiej pod kierunkiem B. Gubrynowicza i J. Ujejskiego oraz filozofię i historię sztuki. Główne jego zainteresowania obracały się wokół twórczości C. Norwida. W styczniu 1919 był kurierem Min. Spraw Zagranicznych do Kijowa. Po powrocie, od 1 II 1919 podjął pracę jako nauczyciel, a od 1 IX t.r. jako kierownik publicznej szkoły powszechnej nr 1 w Żyrardowie. Był delegatem pow. błońskiego na Sejm Nauczycielski w kwietniu t.r. i prezesem Ogniska Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Żyrardowie. Od lipca do października 1920 służył w wojsku w 10 dywizji piechoty. Z dn. 1 X 1921 został powołany na stanowisko podinspektora szkolnego pow. warszawskiego. W okresie od 1 IX 1923 do 1 IX 1925 korzystał z płatnego urlopu udzielonego na dokonanie studiów. W tym czasie ukończył Państwowy Instytut Pedagogiczny w Warszawie oraz otrzymał absolutorium na Uniw. Waksz., uzyskując uprawnienia do nauczania przedmio-

Tygodnik Powszechny

20. VIII. 1967 r.

4.1p.

**WŁADYSŁAWA JADWIGA
DŁUGOSZOWA-MACIESZYNA**
pseud. „Siawa”

Żołnierz 1 Brygady, później Armii
Krajowej (pseud. „Katarzyna”), wię-
ziona i skazana na śmierć w Wiedniu
w 1948 r., senatorka Rzplitej, odzna-
czona krzyżem Virtuti Militari V kl.,
Krzyżem Niepodległości z mieczami
i innymi odznaczeniami, zmarła w
Warszawie 21 czerwca br., przeżyw-
szy lat 79, pochowana w grobie ro-
dzinnym na Powązkach, o czym sa-
wiadamiła

GRONO PRZYJACIÓŁ

II 147

341

KOŁO

BIULETYN
informacyjny

Rok XXVI

Londyn

SIERPIEŃ 1982

Nr 57

GENERALK
 ELŻBIETY ZAWACKIEJ

actosryuy

II/48

598 Lomolyn

Władysława Macieszyna z domu Śrzednicka, urodzona 29 VI 1888 miała ładną kartę w służbie dla Polski, którą rozpoczęła w 1911r. Była kurierką do Kijowa, w drużynach strzeleckich, w Legionach, w obronie Lwowa. Odznaczona Krzyżem V.M., Krzyżem Niepodległości i innymi. W 1935r. weszła z listy państwowej do Senatu, należała do "Naprawy", brała żywy udział w pracach politycznych i społecznych. Urodziwa, inteligentna, pełna czaru i sexapilu, elegancka i znana w kołach towarzyskich.

Z wybuchem wojny wcześniej weszła do konspiracji. Przez krótki okres była zastępczynią komendantki mjr. Wandy Gertzówny w oddziale kobiecym Dywersji i Sabotażu, kryptonim "Disk".

Według aktu oskarżenia: "w młodości przebywała pewien czas w Dreźnie, gdzie nauczyła się języka niemieckiego, doprowadzonego do perfekcji w czasie jej prac wśród polskich robotników w Niemczech, w latach 1922 - 1924.

"Oskarżona weszła do polskiej konspiracji przez znajomą, która zapoznała ją z Trojanowskim^{+2/} w styczniu 1943r. Wkrótce została

+1/ Był to Lance Corporal Jeffery Ronald, zwany "Ronny". Urodzony w Londynie 6 IX 1917r. Służba wojskowa w AK w Oddz. II KG po uciece z obozu jeńców, gdzie nauczył się polskiego. Pseudonimy: "Paweł, Bronek", cyfra "Y-80". Odznaczony KW 30 X 1943r. zarządzeniem 508 GNW i Medalem Wojska Polskiego w Lubce w 1945r.

+2/ Karol Trojanowski był od 26 VIII 1942r. kierownikiem "LAW" - "Stragan" w Warszawie.

II/51

wyznaczona na kurierkę.

"Oskarżona wybrała sobie nazwisko "Gertruda Wagner" i otrzymała cyfrę rozpoznawczą "Y-50". Po raz pierwszy wyjechała do Wiednia 20 lutego 1943r. Za trzecim pobytem w Wiedniu pojechała do Heilderbergu z listem polecającym od Zofii Kubuśko do Hanny Krauss.

"Czwartą podróż rozpoczęła z Warszawy 3 IV 1943r. Gotową do powrotnej drogi, z meldunkami ukrytymi w termosie, została aresztowana 8 kwietnia razem z Englishem".

"Skazana na karę śmierci".

W różnych publikacjach w Polsce i Londynie, w latach 1970 - 1977 ukazywały się wzmianki o przewiezieniu przez Macieszynę do Wiednia wiadomości o Peenemünde, celem przesłania go przez Szwajcarię do Londynu. Jest to wiadomość błędna, prawdopodobnie zaczerpnięta z jej zeznań przed Główną Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich, a powtórzona w Słowniku Biograficznym z 1974r. tom XIX/1

Po pierwsze: drogę przerzutu z Wiednia do Szwajcarii nie było aż do roku 1944.^{+3/} Po drugie: siatki wywiadowcze mogły otrzymać instrukcje, pieniądze, materiały pomocnicze jak kartki żywnościowe, ale nie przesyłano zebranych już wiadomości.

Również Macieszyna zeznała, że była torturowana i aby uwolnić się od tortur przegryzła sobie żyły w celi. Kobiety, z którymi Macieszyna siedziała razem w celi śmierci przeczą temu zeznaniu. Tak samo były traktowane jak Macieszyna, sądzone przez ten sam Volksgericht. Badania w gestapo wiedeńskim niczym nie przypominały metod gestapo warszawskiego.

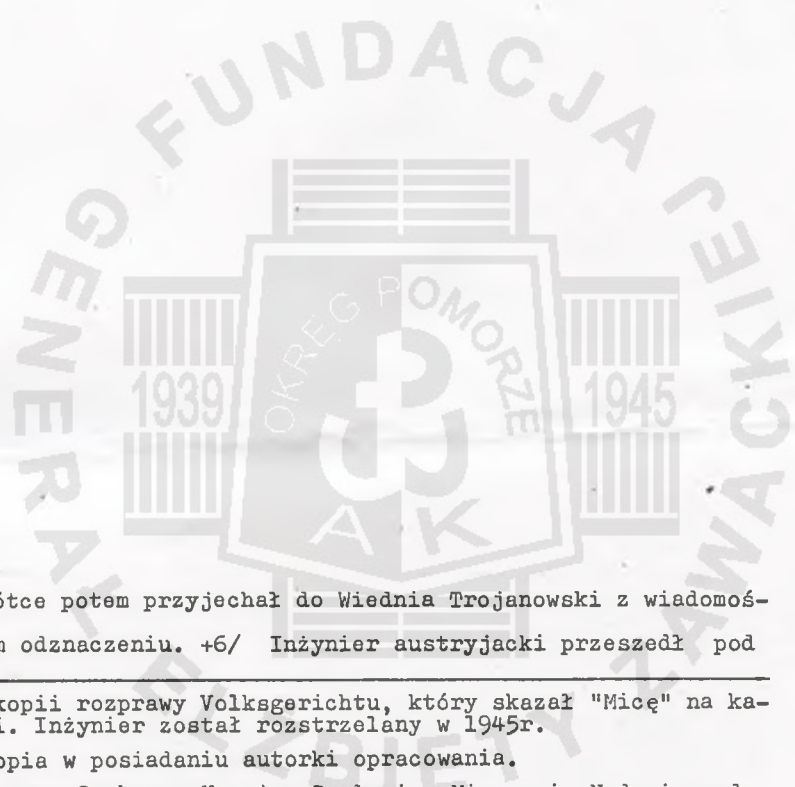
Macieszyna źle znosiła uwięzienie. Do Warszawy wróciła zruj-

^{+3/} List z IV 1978r. do autorki opracowania od Elżbiety Zawackiej, "Zo", zastępczyni kierowniczkii "Zagrody", komórki łączności z Zachodem.

nowana psychicznie i fizycznie. Niczym nie przypominała dawnej eleganckiej, dobrze utrzymanej pani. Mimo 57 lat - była starą kobietą, zrozpaczoną po stracie przyjaciela, jakiego znalazła w Englishu. Osiadła w zrujnowanej stolicy bez żadnych widoków na przyszłość. Żyła w biedzie. Nie wiedziała co stało się z towarzyszkami celi śmierci, a pytana o swoje przeżycia dodała trochę koloru do smutnej rzeczywistości. Do śmierci żyła wspomnieniami.

Ta ze wszech miar zasłużona kobieta zmarła 21 VI 1967r.

"Wkrótce potem przyjechał do Wiednia Trojanowski z wiadomością o moim odznaczeniu. +6/ Inżynier austrijski przeszedł pod

- +4/ Brak kopii rozprawy Volksgerichtu, który skazał "Mice" na karę śmierci. Inżynier został rozstrzelany w 1945r.
- +5/ Fotokopia w posiadaniu autorki opracowania.
- +6/ Odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami. Nadanie podpisane przez gen. "Grota" z dnia 11 IX 1942r.

11/54

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

SPP Londyn

IV Korespondencja

(2004 - 2008) k. 2

KANCELARIA SENATU
BIURO INFORMACJI I DOKUMENTACJI
DZIAŁ INFORMACJI PUBLICZNEJ I EDUKACJI

Warszawa, dnia 28 września 2007 r.

p. 570/07

B643

195

IV/1

ksowa do tekstu
VM Srednickie

Szanowna Pani Profesor
Elżbieta Zawacka
Redakcja „Słownika Biograficznego Kobiet
Odznaczonych OW Virtuti Militari”
ul. Podmurna 93
87-100 TORUŃ

Szanowna Pani Profesor!

W związku z opracowywanym przez Redakcję kolejnym tomem „Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych OW Virtuti Militari” przesyłam część materiałów biograficznych z naszych zbiorów dotyczących Władysławy Macieszyny, przedwojennej senator. Pomiąłem biogramy z PSB i z publikacji „Kto by kim w Drugiej RP” bo jestem przekonany, że są one już w zbiorach Redakcji.

Kancelaria Senatu gromadzi materiały biograficzne dotyczące przedwojennych senatorów. Staramy się docierać do rodzin, spisywać relacje, kopiować archiwalia i fotografie. Ważnym dokumentem jest kopia aktu zgonu. Osobą zgłaszającą zgon była Maria Berner z Piotrkowa Trybunalskiego. Domyślałem się, że może jest to ktoś z rodziny lub osoba opiekująca się do śmierci Władysławą Macieszyną. Maria Berner zmarła kilka lat temu, a w Piotrkowie mieszka jeszcze jej synowa, ale nie odpowiedziała na naszą korespondencję.

Na warszawskim cmentarzu powązkowskim znajduje się grób rodzinny, w którym spoczywa Władysława Macieszyna ze Srednickich (kwatery 186-V-5/6). Przesyłam zdjęcia. Napis dotyczący Pani senator znajduje się na płycie prawej. Na płycie lewej jest napis dotyczący Izabeli Pomian-Srednickiej. Jest tam tylko rok urodzenia „1929”, bez daty zgonu. Zacząłem poszukiwać tej osoby rozumiejąc, że jest to najbliższa rodzina. Napisałem do Niej. Nasza Pani senator była rodzoną siostrą ojca p. Izabeli Pomian-Srednickiej. Niestety ze

verte

VI/12

względów rodzinnych od dziecka nie utrzymywała ona kontaktów z rodziną ojca i nie posiada żadnych pamiątek, zdjęć ani wspomnień związanych z senator Macieszyną.

Jako uzupełnienie przesyłałyśmy spis wystąpień senator Macieszyny w Senacie RP. Niestety sprawozdania stenograficzne nie mają indeksów i trzeba je przeglądać posiedzenie za posiedzeniem i może się zdarzyć, że coś się pominie, nie zauważy. Jest to dokładny zapis jak i o czym mówiła. Szczególnie ciekawie przemawiała 22 marca 1936 r.

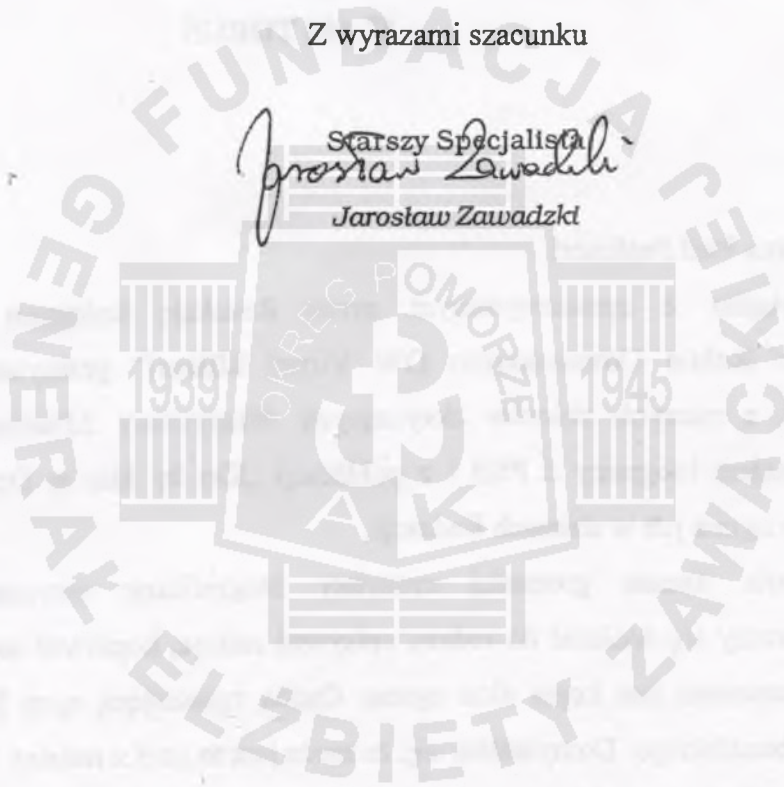
Słyszałem, że trzeba uzbroić się w cierpliwość czekając na wydanie kolejnego tomu „Słownika biograficznego kobiet...”, w którym będzie biogram senator Macieszyny. Mamy prośbę, jeżeli ten biogram jest już gotowy byłibyśmy wdzięczni za jego nadesłanie. Włączymy go do teczki pani senator w zbiorach Kancelarii Senatu.

Z wyrazami szacunku

Starszy Specjalista

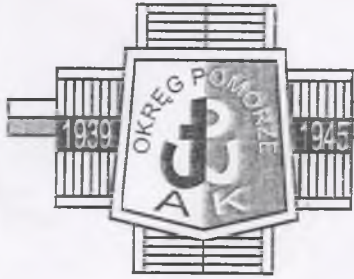
Jarosław Zawadzki

Jarosław Zawadzki

FUNDACJA

ARCHIWUM I MUZEUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ ORAZ WOJSKOWEJ SŁUŻBY POLEK

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUN • UL. PODMURNA 93 • TEL. (0-56) 65-22-186
<http://www.um.torun.pl/AK>, e-mail: AK@um.torun.pl, fapak@wp.pl
 KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU · NR RACHUNKU 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Toruń 17 VII 2008 r.

kopie

Pan Jarosław Zawadzki
 Kancelaria Senatu,
 Biuro Informacji i Dokumentacji,
 Dział Informacji Publicznej i Edukacji
 00-902 Warszawa, ul. Wiejska 6

Szanowny Panie,

W imieniu prof. Elżbiety Zawackiej przesyłam III tom *Słownika Biograficznego Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, w którym jest opublikowany biogram przedwojennej senator Władysławy Srzednickiej, I v. Długoszowa, II v. Macieszyna. Jeszcze raz dziękujemy za przesłane we wrześniu 2007 r. materiały, które pomogły nam w opracowaniu tego biogramu. Niestety na skutek naszego niedopatrzenia, spowodowanego pośpiechem w wydawaniu tego tomu (który opóźnił się o kilka miesięcy) do biogramu Władysławy Srzednickiej nie została dołączona jej fotografia.

Z wyrazami szacunku

Dorota Kromp
 Dorota Kromp

Sekretarka prof. Elżbiety Zawackiej

Zał.

- 1) *Słownik Biograficzny Kobiet Odznaczonych Orderem Wojennym Virtuti Militari*, t. III

T. 3069/wsk

POW
AK
KG
Oddz II
Kedyn

SPRZEDONICKA Władysława

I v. Długoszowa

II v. Maciszyna

ps. "Stawa"

V Nazwiskowe karty informacyjne
k. 35

h

UM

MACIEŚZYNA Władysława
ul. Piłsudskiego, 2d. Średnicke
ps. "Sowa", "Mociszka"
kryt. 7-59

Zob. Biegunski W., Juchmianicz M. Okręgi St.,
Polacy w ruchu oporu w Europie 1939-45,
d.w. 1126 W-wa 1974, s. 442, 443, 526

i

AK

MACIESZYNA

1939

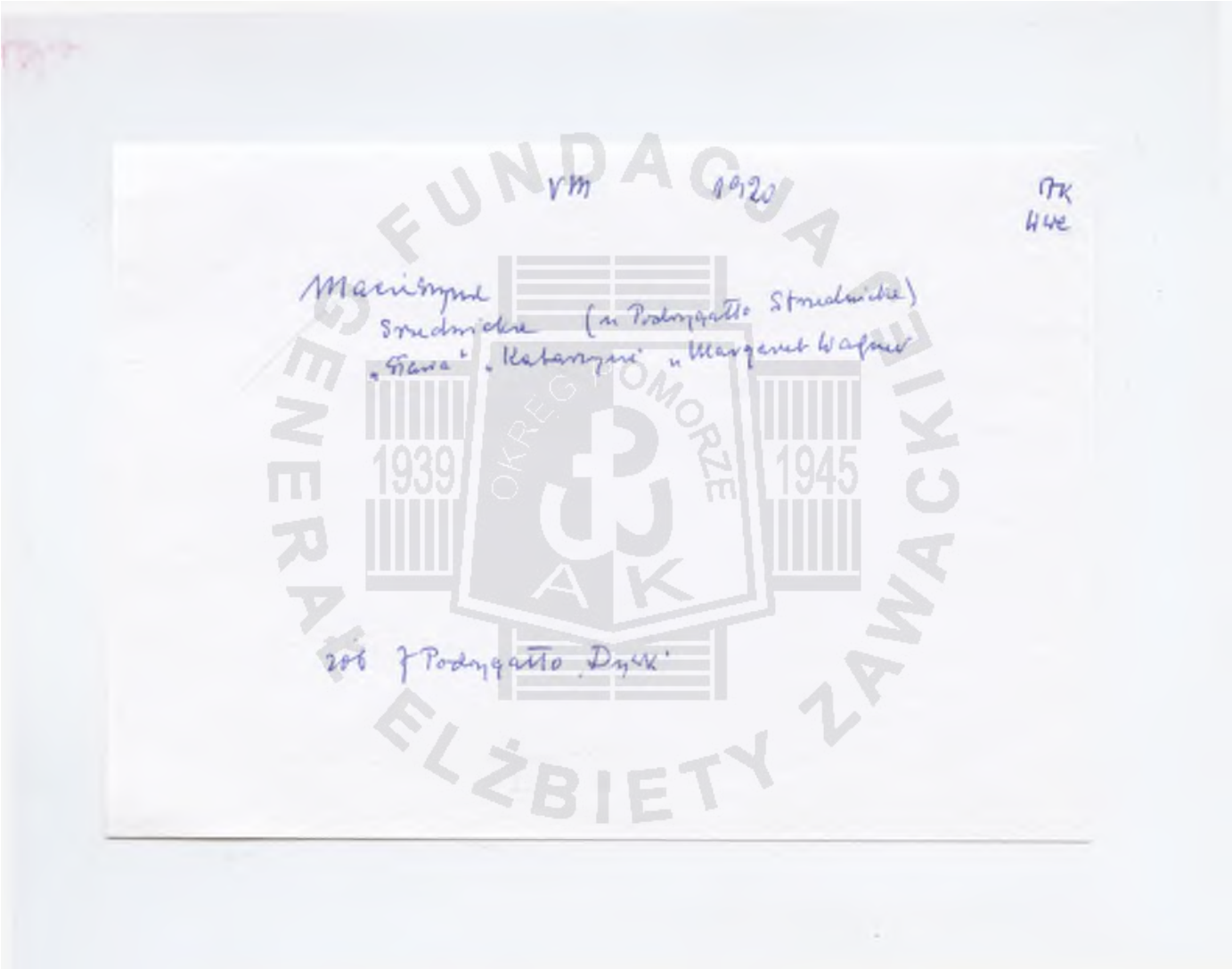
1945

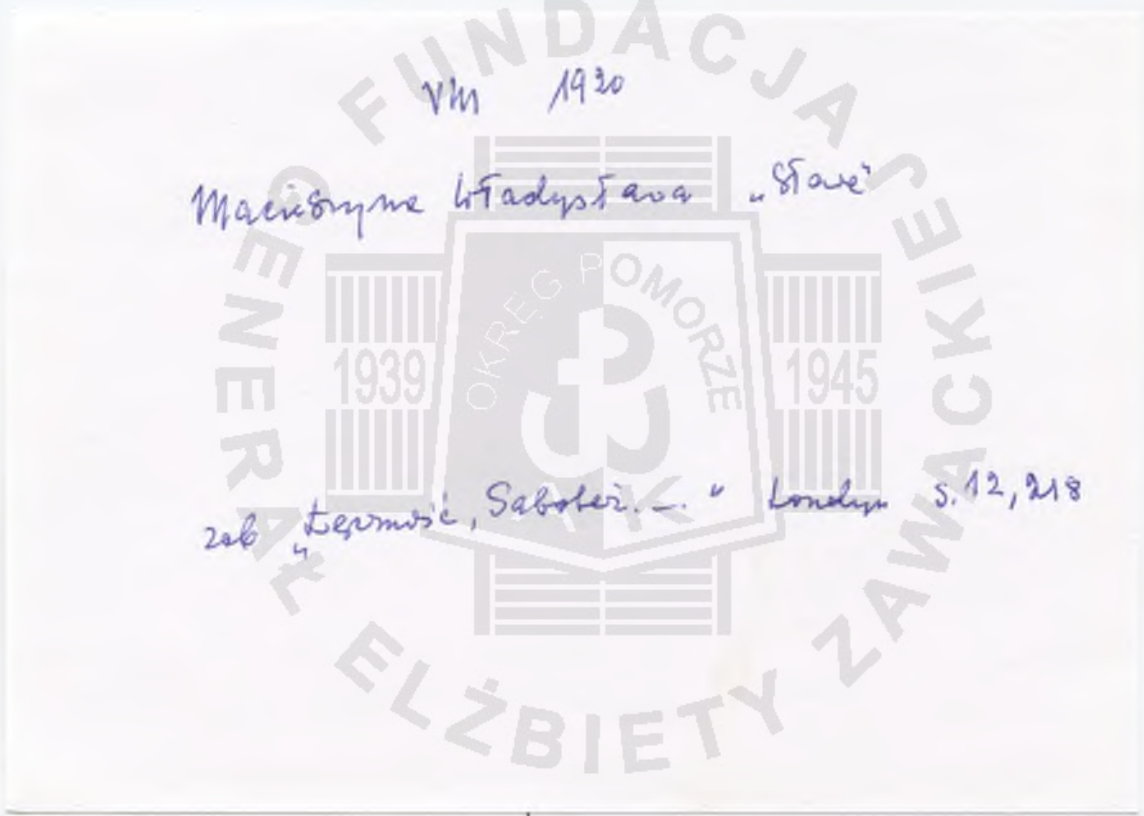
Zob.

Wykaz teczek personalnych kobiet z AK u SPP

B.K. 199

**MACIESZYNA ZE SRZEDNICKICH
WŁADYSŁAWA.** Dział. społ. * 1890. Zaśl.:
1° Stanisława Długosza (Jerzego Teterę),
2° dr Adolfa Macieszę. Stud. na Uniw.
Jagiel. i w Szk. Nauk Polit. w Krakowie.
Kurier. I bryg. Leg. Pol. W 1921 org. pom.
dla jeńców i reemigrant. z Rosji w Barano-
wiczach. Senat. R. P. 1935—1940. Czł.
prezydium zarz. gł. Fed. P. Z. O. O., czł.
zarz. Unii Polsk. Zw. Obrońcyń Ojcz.
Odzn.: V. M. 5, K. N., K. W. Warszawa,
al. Szucha 16.

Dziękuję - Smedische

- 206 4 Knieve! 5 Knieve!
31 wstąpił do Drogowej Straży 1911
83 Kde Odbornáti, Hryšad. Práce o odbornosti vku 7 vstání v typu
Drogowat.
99 N Odbornáti wstąpił 1914 v Knieve
109 wstąpił do Hryšad
183 wstąpił do Hryšad, práce o odbornosti vku 7 vstání v typu

T: 3069 / LJK

AK

S. RZEDNICKA

Macieszyna Władystawa "Stawa", "Macieszka"

Kuźniczka placówki "Lombardi", Jędrzejów -
Wiedeń - Heidelberg. Na wiosnę 1943 przekazała
materiał wywiad. (mikrofilm) dotyczący prób z bronią
V-1 w Peenemünde.

A. Peptański - Wywiad PSZ na Zach. 1939-45.
Wzr 1995 s. 311

JN-K

FUNDACJA

AK

VM

Maciejyna Władysława "Stawa"
Kurier RG AK, aresztowane S. IV. 43
przyjaciółka Wandy Skarżyńskiej, podejrzewanej
przyjmowanie się do aresztowania, Głode

J. Wilanowski, h. Kocembi: Tajemnice
wsi. W. 1990 Inst. Hyd. W. Now. 5. 232

JN-K

UM

POW

DEUGOSZOWA Władysława
ISRZEDNICKA ps. "Sława"

- kierowała Referatem Łączności w Wydziale Wymiarowym utworzonym w sierpniu 1914 r. przy Komendzie Głównej Strzelców Organizowanych przez J. Piłsudskiego (Kielce) siedziba Wydziału początkowo mieściła się w Zęgotku, w pobliżu Sosnowca - s. 19

Zob. Peptomski A., Wywiad w wojnie pd. - bolsz.,
d.k. IV 04 1919-1920, Wzwe 1933, s. 19, 25

Personalia A Wywiad w
Wymie id - kdsz 1913-1922
12-14

W listopadzie 1914 r. Piłsudski wysłał do Warszawy Władysławę Długoszą „Sławę”, kierującą łącznością w Biurze Wywiadowczym I Brygady. Jej misja była ryzykowna, ponieważ przewoziła zaszyfrowane rozkazy oraz proklamacje i literaturę niepodległościową. W dodatku Rosjanie zamknęli szczelnie linię frontu, uniemożliwiając ruchy ludności cywilnej. W utworzonym pasie neutralnym strzelali do każdej napotkanej osoby. „Sława” ostrzeżona o tym przez wojsko niemieckie postanowiła przejść przez front równocześnie z rozpoczętym starciem z Rosjanami. Po przejściu na drugą stronę została zatrzymana, a następnie poddana rewizji i przesłuchaniom przez przybyłych z Ciechanowa oficerów rosyjskiego kontrwywiadu. Podczas przeszukiwania przez nich walizki, w której były ukryte tajne dokumenty, „Sława” odwróciła uwagę oficerów demonstrując niewielki rewolwer będący jej własnością. Przerwanie rewizji zapobiegło ujawnieniu kompromitujących materiałów. Rosjanie wydali jej przepustkę do Warszawy. Po wykonaniu swego zadania otrzymała rozkaz od komendanta „Romana Barskiego” wyjazdu do Kijowa w celu zorganizowania sekcji żeńskiej POW. Również i to zadanie wykonała pomyślnie, organizując ponadto wyszkolenie swych podkomendnych³¹.

S. 25

1923. Macieszyna ze Szrednickich Władysława (1° voto Długoszowa) „Sława” urodziła się 29 czerwca 1890 r. w Karwinach pod Proszowicami. Studiowała na UJ

w Krakowie, od 1910 r. brała udział w pracach wojsko-wo-niepodległościowych. Była kurierem w I Brygadzie Legionów, następnie pozostała do 1921 r. w WP. W l. 1924-1934 pracowała w Dyrekcji Funduszu Bezrobocia. Senatorem IV kadencji została wybrana z woj. warszawskiego. Należała do „Naprawy”. W czasie II wojny światowej była żołnierzem SZP-ZWZ-AK, członkiem grupy dywersji i sabotażu kobiet, kierowanej przez mjr Wandę Gertz. Pracowała jako kurier głębokiego wywiadu, podróżując do Wiednia i Heidelbergu. Aresztowana przez Niemców 8 IV 1942 r., została poddana torturom. Usiłowała popełnić samobójstwo przegryzając sobie żyły; odratowana, została skazana na karę śmierci przez ścięcie, ale wyroku nie wykonano. Zmarła w Warszawie 21 czerwca 1967 r.

bez teatru

POW

wymiarane 2 kostki
2 kpm różnymi numerami
S 336 1 5 508

SRZEDNICKA, ^{ma} Pradysławca
nr 7592, 1922.05.17

1939 1945
OKRĘG POMORZE

Zob. P. Wesołowski, Order Virtuti Militari
& jego dwulecie
Halliburk Press, Clearwater, Florida, USA
str 508, 1992.

u.300.93

FUNDACJA
VM

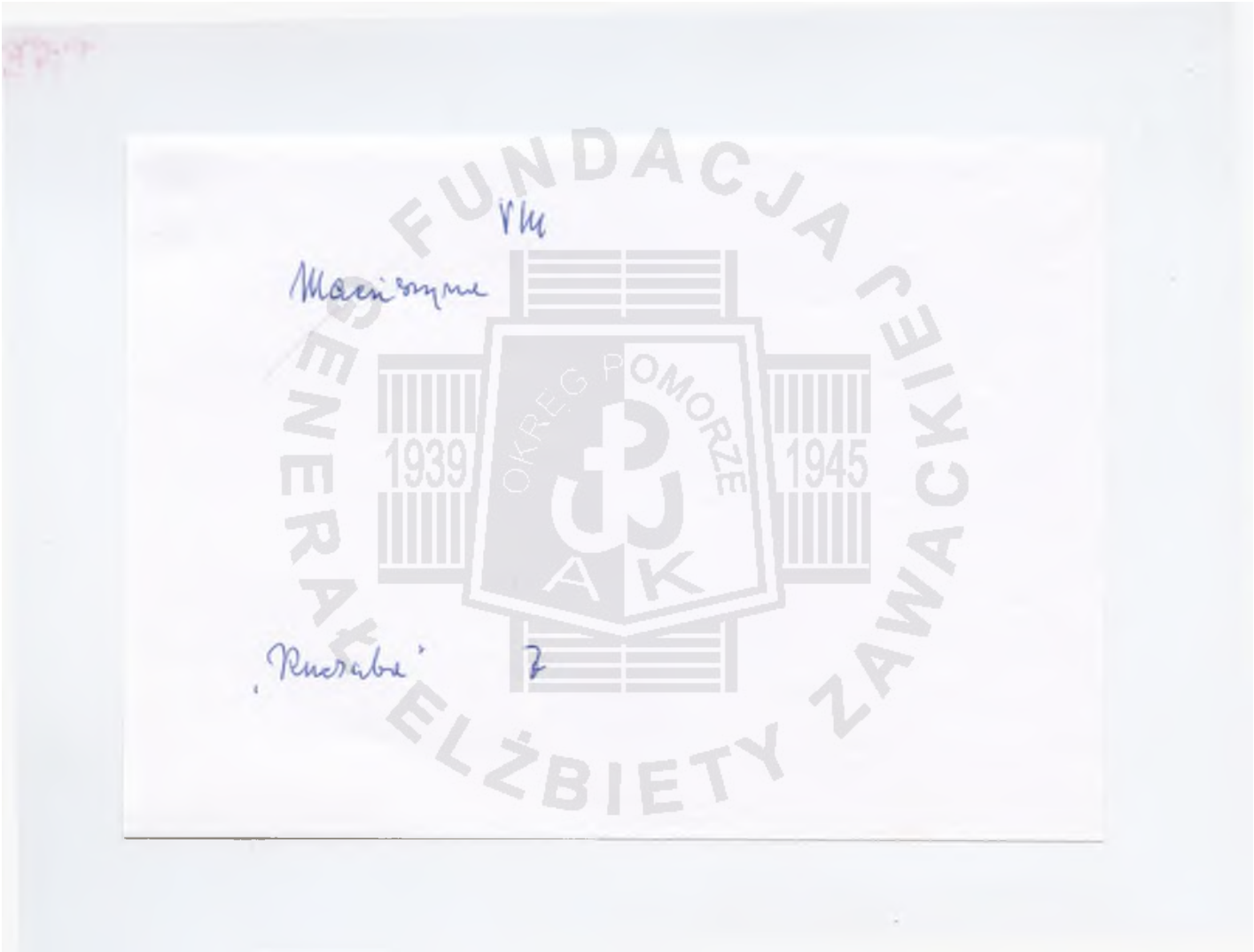
Z.W.Z.-FK
OKR.
WARSZAWA

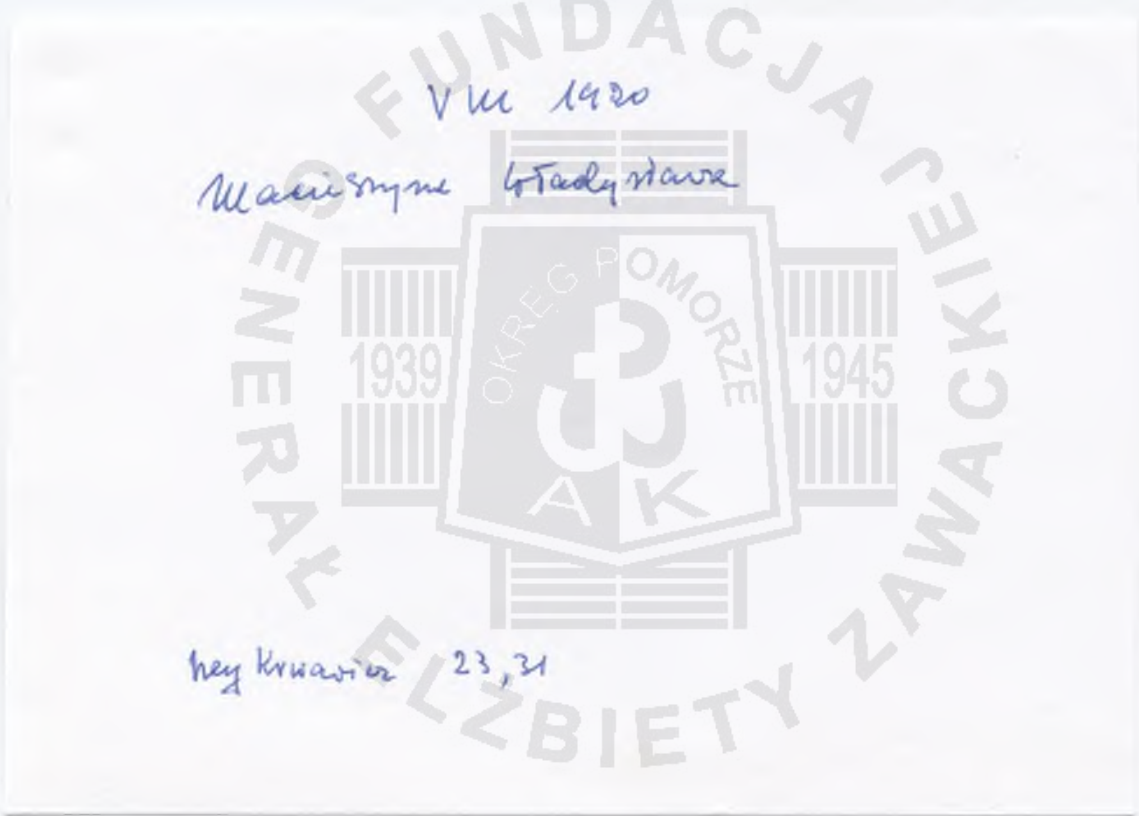
Macieszyna Władysława
ps. „Stawa”

1930 1945
W młodości kurierka I Brn. Legionów, senator P.7
od początku w konspiracji. W „Dyoku” pełniła funk-
cje zastępczyni por. Ursji Wandy Gertz ps. „Lena”.
Była kurierką głębokiego wywiadu, to ona w III. 43.
przewiozła do bazy w Wiedniu dane zdobyte
przez FK odrosnie bazy doswiadc. w Peertemjnde
Później aresztowana w Wiedniu, skazana na karę
śmierci, zachorowała na tyfus, co odroczyło wyrok.

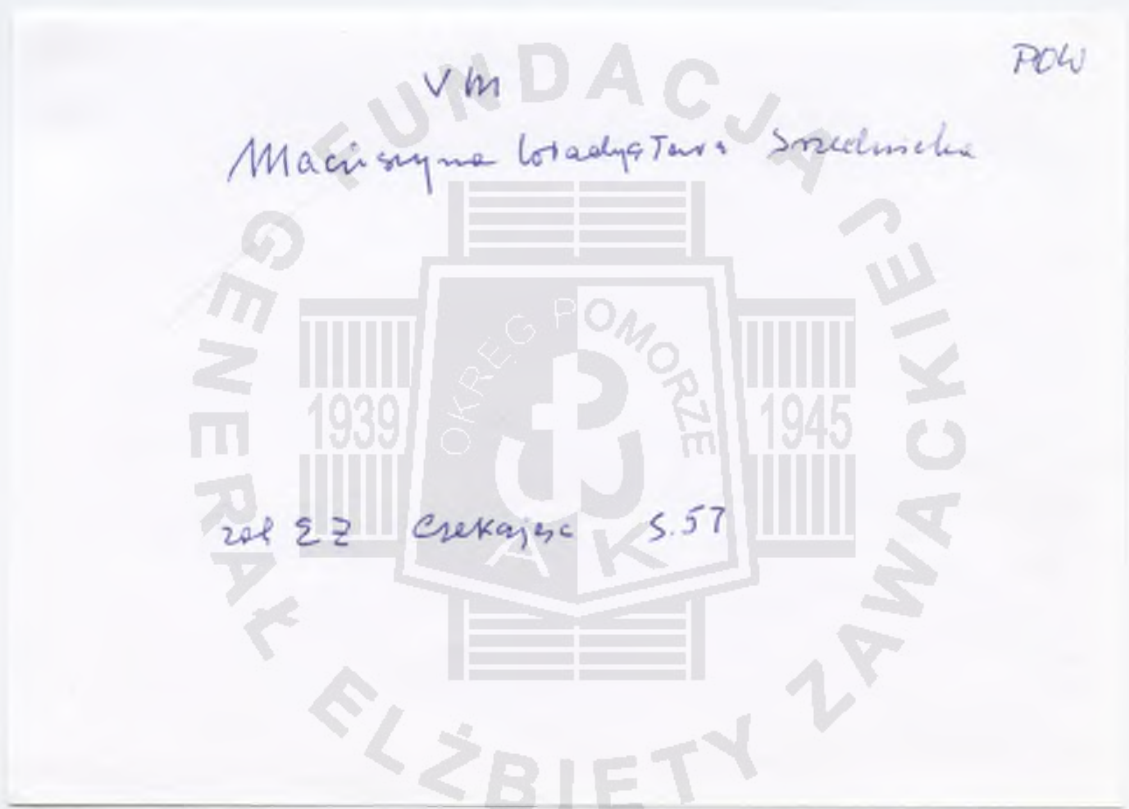
Lob. Jerzy Ślaski „Polska Walcząca” t. III s. 250, 255
Wyd. Inst. Wyd. „Pax” W-a 1986.

M. M. 2003.

877

V III

FD 63

Długońska Władysława
Sosińska Maciejowa

206 7 Dufort w Kębucy ... + 62,63 ...

VIII

POW

Dingosa - Maria - Hadyne

Komendant Piłsudski ^{za Stawa} medler at in-
struktor (prawdopodobnie przez Dingo-
sę) z nominacją do dyspozycji in-
struktor w styczniu 1915r

na podpromieniu 1 Brygady

zob. Jednostki W. "Pow." 5 s. 162

VM

PK
LW

Maci Smyne władystawie „Stawa”

Zob. Mat. H. Maci Smyny 42

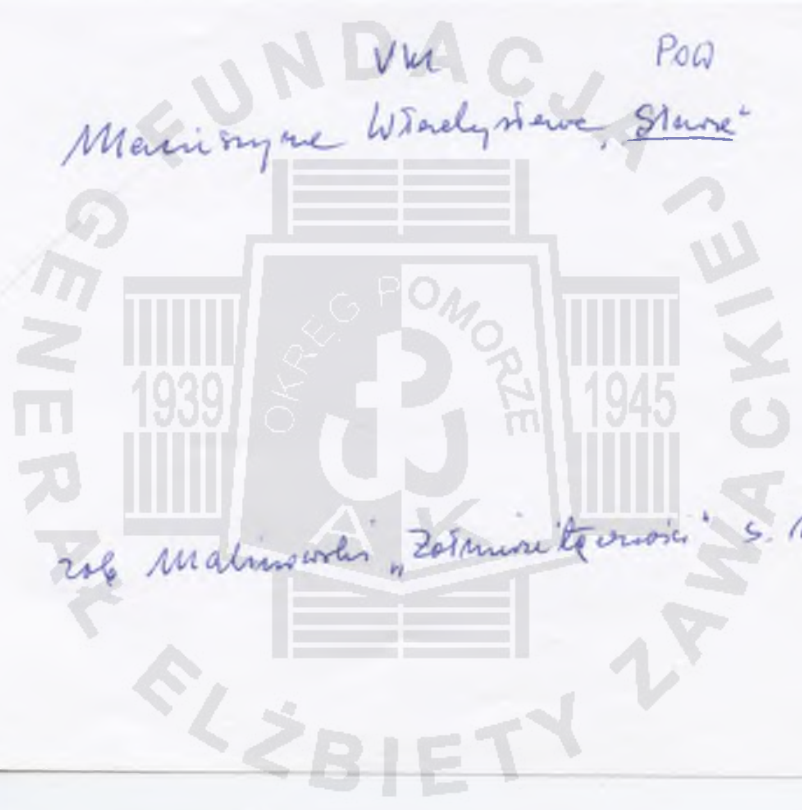
Instalacje dobitadnego składu prywatnej grupy
 w oparciu o pracowniki i podkomendnych powstałego
 w kwietniu 1942 r. Kobięcego oddziału celstawa-
 -dymowskiego „Lem” wstąpiła powiatu tród-
 -noski. Wzięła udział z dwiema innymi powie-
 -dziami, z których i wczesny perichim 1942 r. domni mo-
 -waty w nim celstawa-
 -wczesny w Niemczech. Były wśród nich:

- Maci Smyne „Stawa” 2-ce „Lem”
- Jankowska Maria „Margareta” Marsy d-ce grupy
- Żelazka Maria „Zofia” minich
- Szymanicka Jadwiga „Wigo” d-ce grupy Sabotaż
- Bilik Hanna „Filipina” minich

1717

Maximilian Władysław, Stare VWA POW

17k
Ke

i ISZEDNICKA^{VM}

DKUGOSZEWSKI Andrzej ps. "Długo"
1923-1944

DKUGOSZEWSKI Marek ps. "Berkab"
1924-1944

- biogramy

zob. Centrum Komendy Powrót. Dawny
Dziśkow w W-wie, W-wie 1989, s. 151

Dok. 104

i

SRZEDNICKI Stanisław

ps. "Strach"

1915 - 1944

- biogram

Zob. Cmentarz Komunalny Powiatu. Dawny
Najiskowy w Wnie, Wnie 1983, s. 131
Abw. 1004 (b.w. 82)

i

VM

POW

SRZEDNICKA - Macieśz Memie

- odznaczone VM ze udziałem w POW

Zob. Filipow K., Order VM 1792-1845, Wwe 1939,
s. 115

D.Kw. IV 04

i

VM

POW

MACIESZYNA Władystawa
zd. Strzednicka
ps. "Stawa"

Zob. Służba Polek..., t. 2, s. 139-140

D.Kv. I04.

i

UM

POW

MACIESZYNA Władysław

ps. "Staw"

1 Smednicka

Zob. Leski "Bezimienni", u-w 1982, s. 193,
202, 239, 240

D.w. 503

Plk
Warszawa

MACIESZYNA Władysława

ps. „Sława”

Trzon „Dysku” działalności z „Leną”
w POW. Kobiectwo, Patrole Minerskie

Łob.

Oddziały Powstania Warszawskiego
Zespół redakcyjny

Instytut Wydawniczy Żurawków Zawodowych
Warszawa 1987

Druk
03.2003

str. 47

SZP
Warszawa

V M

MACIESZYNA Władysława
ps „Sława”

Kontakt tworzenia SZP z organizacjami
politycznymi

Zob.

Żołnierze Łączności Walczącej Warszawy
Kazimierz Malinowski
Instytut Wydawniczy Pax
Warszawa 1983

Druk
03-2003

str 17

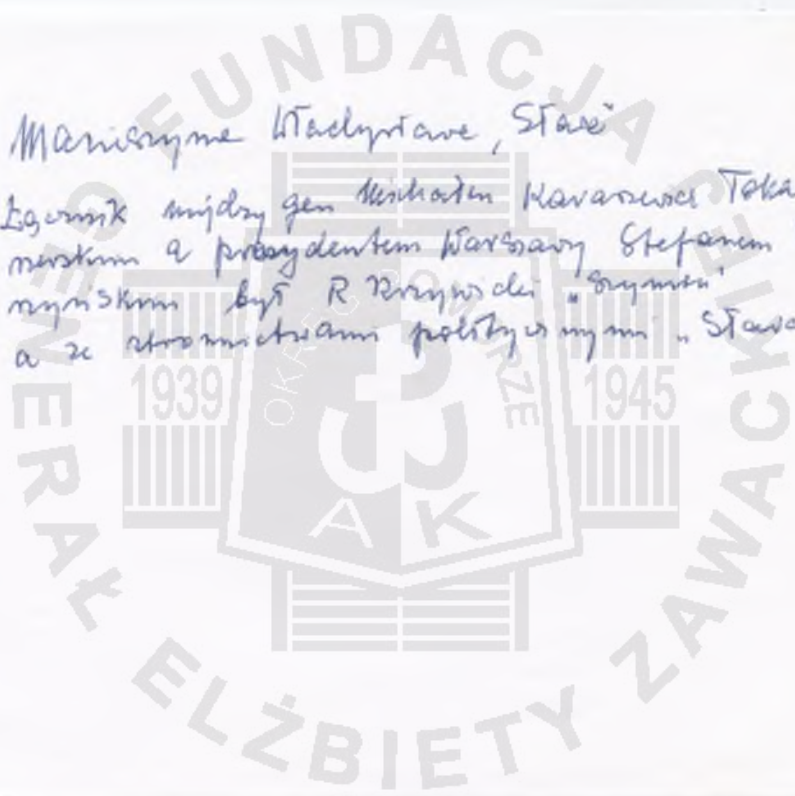

Manierymie Władysławie, Stasi

17K
129

Łączę między gen. Władysławem Kowalskim Toka-
merstwą a prezydentem Warszawy Stefanem Stasi-
nyskim był R. Kowalski "Symon"
a ze stronictwami politycznymi "Stasi"

VH
Srebrnicka W.
później Macieszyna

Zofia Kermowa i v. Gajsirowska
z d. Zawiszanka w 1911 orga-
nizuje razem z nią żeńską
drużynę strzelecką.

zob. Kamsiorska J. Materiały do
historii (...), Włoc 1986, s. 23
(m.pis)

Włoc. VII '07

SRZEDNICKA

zem. DPUPROSEN

FK - "Dysle"
12-va

II v. MACIESZYNA Władysława

ps. "Stawa", "Lata ryba", "Margarett", "Kaguer"
Kawa Dworkowa, "Dysle"

Lib. J. Podmykała, Ach te dziewczęta.
12-va 1996 r. str. 24, 26, 107, 110.

4.12.99

SRZEDNICKA

MACIESZYNA WŁADYSŁAWA - ps. "Sława"

Oddz. specjalny "Leny" sabotażowo-dywersyjny pluton "Dysk".

Źródło: Tomasz Strzębosz, Oddziały Szturmowe Konspiracyjnej Warszawy
1939-1944, Państwowe Wydawnictwo Naukowe 1983, s. 48, 164, 170.

Z.Kotowicz' 001

KG AK
Warszawa
Kedyw

cc

TSPD

AK

MACIESZYNA

(29.06.1888 - 21.07.1967)

1939

1945

W. Palu '98

Schemat biografii

Kolejność treści

- ~~hasło~~
- ~~dane rodzinne, środowiskowe, kontaktami~~
- ~~dane przed mobilizacją (wpis do wyjeżdżających) z podaniem przygotowania przedwyjazdowego~~
- ~~wpis wyjechać do wyjazdu ^{wpis do wyjeżdżających} ~~wpis do wyjeżdżających~~~~
- ~~przebieg służby, powołania, awansy (ps, odznaczenia) ^{wpis do wyjeżdżających} ~~wpis do wyjeżdżających~~~~
- ~~wpis czynny, nieaktywny, awansy, odznaczenia, ^{wpis do wyjeżdżających} ~~wpis do wyjeżdżających~~~~
- ~~c. data i służby~~
- ~~wyjście z służby, awansy~~
- ~~koniec wojny~~
- ~~krótki życiowy powrót ^{wpis do wyjeżdżających} ~~wpis do wyjeżdżających~~~~
- ~~data śmierci, przyczyna~~
- ~~odznaczenia i inne~~
- ~~dane o rodzinie~~

→ Zwiada (zob. 102)

WSTK

w Warszawie. W 19... w. p. Prac. podczas plebisc. na Warmii i Mazurach. 1922—30 etat. naucz. gimn. państw. w Płocku. Od 1930 dyr. Banku Spółdz. Czł. cz. Str. Niezaw. Nar. i Str. Demokr., nast. Partii Pracy. Radny m. Płocka, prez. Rady Szk., czł. Izby Przem. Handl. w Warszawie, czł. zarz. L. O. P. P. Ogł. szereg prac z zakresu metodologii, wygł. odcz. Red. Tygodn. Płocki. Odzn.: K. Z. zł., M. 10-1. O. N., Płock, Królewiecka 28, m. 3, tel. 13-23.

MACIESZA ALEKSANDER BOLESŁAW.

Dr med. * 14. 11. 1875 w Tomsku. S. Stefana i Karoliny z Gintowtów. Oż. w 1909 z Marią Erlich. Ukończ. gimn. w Tomsku i wydz. lek. uniw. tamże w 1898. 1901—1905 lek. więz. i szpit. św. Aleksego w Płocku. Od 1902 czł. Ligi Narod. org. kółka ośw. narod., prez. kółka pop. walki o szk. pol. W 1906 poseł po ros. Dumy Państw. Prac. w Mac. Szk. Domu Lud., zorg. kilka szk. i gimn. pol. w Płocku. Zał. i prez. od 1907 Tow. Nauk. w Płocku, nast. przew. pierwszej rady miejsk. i burmistrz. Prez. Rady

MACISZEWSKI FELIKS ANTONI. Dr praw. Gen. bryg. rez. * 31. 5. 1884 we Lwowie. S. Maurycego i Mieczysławy z Pohoreckich. Oż. 1909 z Marią Dettloff. Uk. gimn. w Tarnopolu (1902), wydz. prawa na uniw. w Krakowie i Wiedniu (1906); w 1909 m. d-rat; w 1914 zł. egz. adwok. Czł. Pol. Druż. Sokol. we Lwowie. Od początku wojny słu. w Leg. Wsch., nast. w Leg. Pol. W 2. 1917 odkomend. do sądu polow. Leg., skąd w 9. 1917 przeszedł do sądown. cyw., podl. Dep. Sprawiedl. Tymcz. Rady St. Od 10. 1918 w w. p. jako sędzia wojsk., nast. szef Korp. Kontr. (1926—1929). Od 1928 gen. bryg., od 5. 1929 w st. niecz., od 3. 1932 w rez. Dyr. i prez. rady nadz. B. Gosp. Kraj. Dyr. nac. zakł. Scheiblera i Grohmana w Łodzi. Czł. rady Banku Polskiego. Odzn.: O. P. 4, K. W. 2, M. N. M. za W., M. 10-1. O. N. Łódź, Rynek Wodny 2.

MACKIEWICZ MIECZYŚLAW. Gen. bryg. w st. sp. * 9. 5. 1880 w Kurcieliszkach, pow. Kalwaria (Litwa). Uk. szk. wojsk. w Petersburgu (ob. Leningrad). Od 1902 of. zawod. w. ros. Podcz. w. ros.-jap. d-ca komp. Współpr. z org. rewol. i polsk. org. niepodl. W 1913 wst. do Zw. Strzel. w Krakowie. 25. 11. 1914 dost. się do niew. niem. W oboz. jeńc. prow. akcją niepodl. wśród Polaków. Od 4. 1918 w Kom. Wojsk. Tymcz. Rady St. W w. p. szef. oddz. II Szt. Gen., nast.

452 „Czy wiesz kto to jest”, pod red. Stanisława Łoży, Wydawnictwo Głównej Księgarni Wojskowej, W.-Ła., 1938, t. I

T: 3069 / WSK

1430

1. N *Srednicka* ..... *Dh. Goszawa Stewa* *Maciejnyne* .....

2. I. ps. *W. Stadystawa* ..... *1434-45* .....

3. ur. ....

4. st. ....

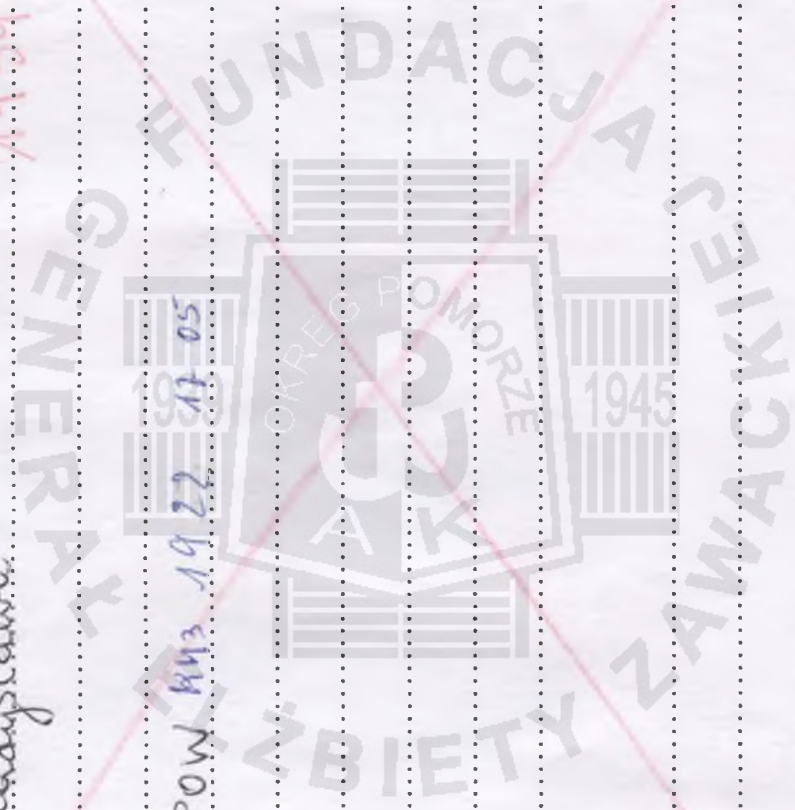
5. Org. *POW. KH3 1922 17 05* ..... *Kabaci II wojna* ..... *bur. VK* .....

6. przydz. ....

7. funkcje ....

8. nr *7592* .....

9. źr. *Wzrost. n. 336 i. s. 508* .....

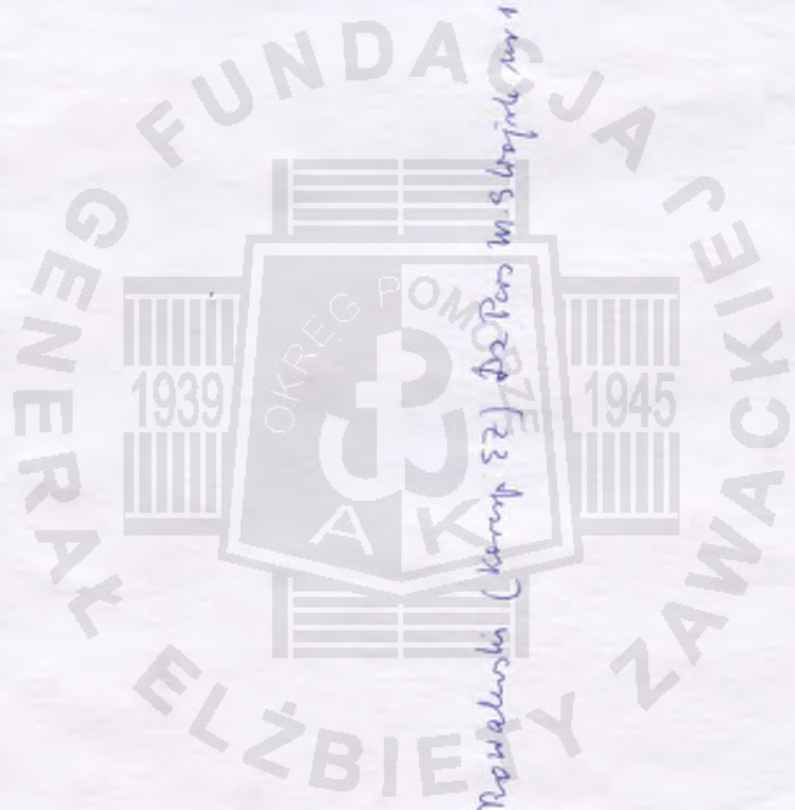

1 Smednicka, w Tadyżtowa, 1920, obywatelia, POW 7592, POW, 1922. 05.17., 2508,336

- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10. Wzrost

2rodzi. H. Rowalska (kierow. 32) 12 Pers W. S. Krajnie 1 adn 4I 1923

T. 3069 / WSK

POW
AK
KG
Oddz. II
Kedyw

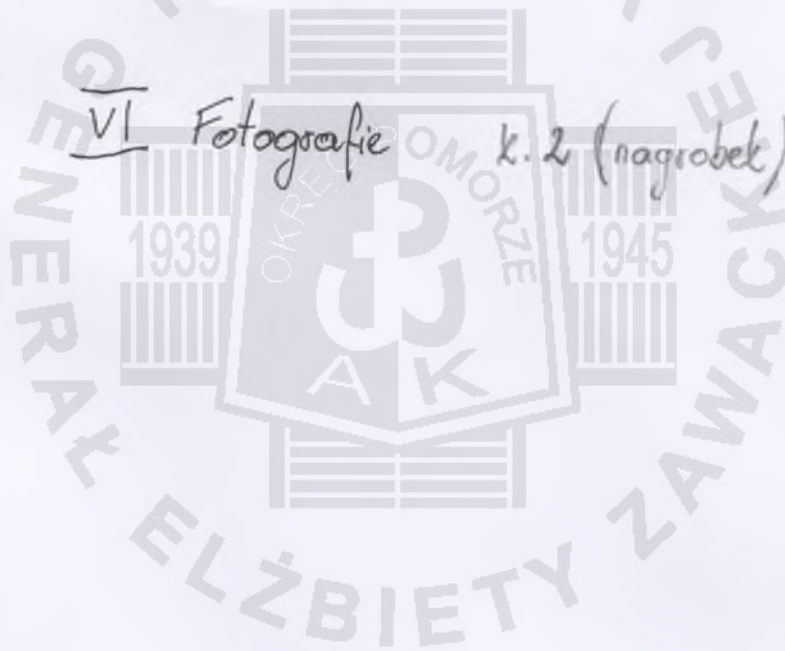
ŚRZEDNICA Władystawa

I v. Długosze

II v. Maciszyna

ps. "Stawa"

VI Fotografie k. 2 (nagrobek)

1/16

1922 do p. 570/07, 86431

Fot. Jarosław Zawadzki, Kancelaria Senatu
Powszechny, Lipiec 2007

SRZEDNICKA Władystawa

